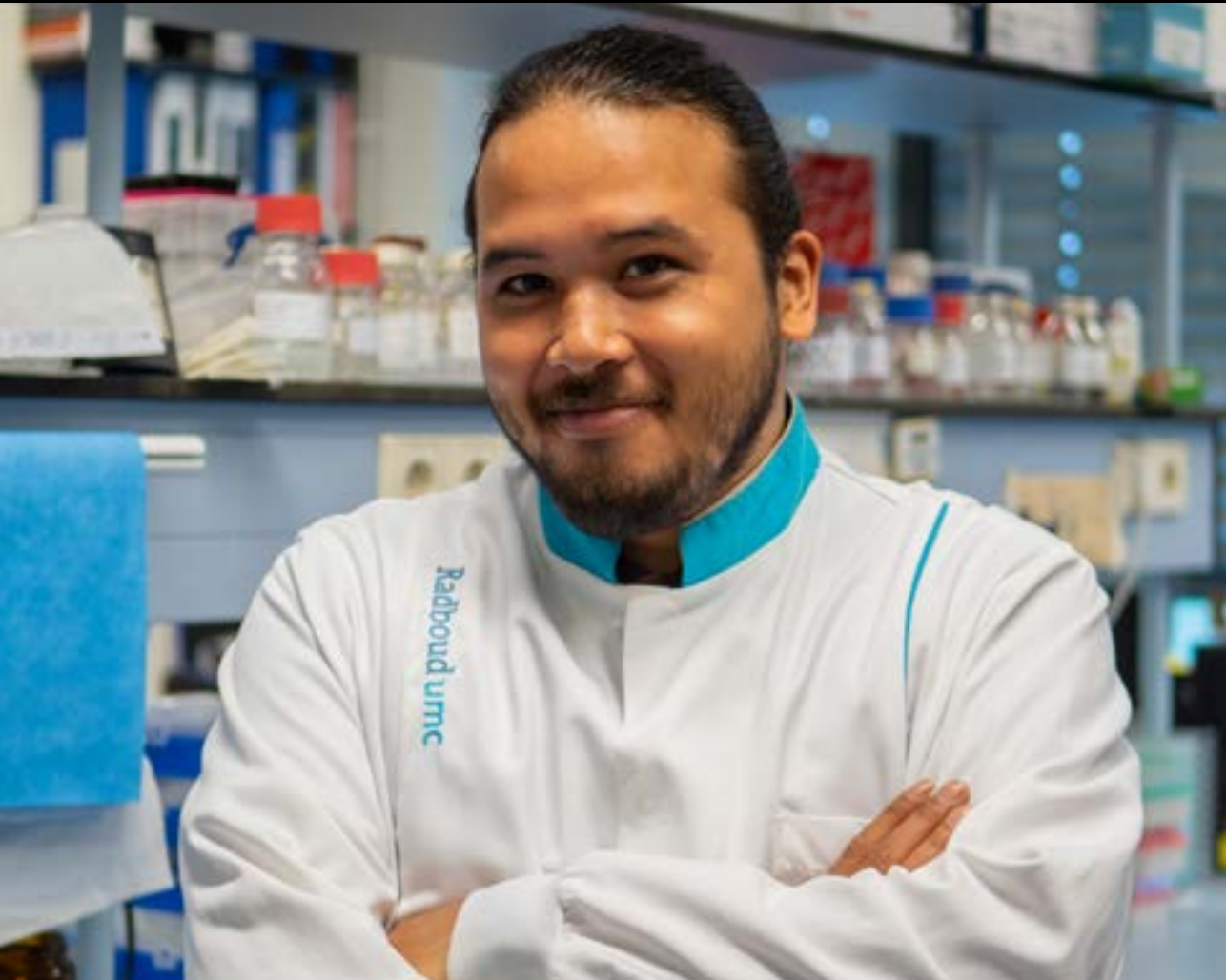

ONDERZOEKSRAPPORT

SOCIALE KWALITEIT VOOR JONGEREN MET EEN ONDERSTEUNINGSBEHOEFTE

Dr. Joos Meesters
November 2023

OPEN UP NEW HORIZONS.

HAN UNIVERSITY
OF APPLIED SCIENCES

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	5
1. ACHTERGROND VAN HET ONDERZOEK	9
1.1 Leeratelier Jongeren Inclusie en Participatie (JIP)	11
1.2 Centrale Vraag	11
1.3 Leeswijzer	11
Joshua	13
Lars	14
Mycha	15
2. METHODE EN UITVOERING VAN HET ONDERZOEK	17
2.1 Deelstudie 1	17
2.2 Deelstudie 2	19
2.3 Deelstudie 3	20
Annemae	22
Nalo	23
Samrawit	24
3. OPBRENGSTEN VAN HET ONDERZOEK	27
3.1 Sociale kwaliteit vanuit perspectief jongeren	27
3.1.1 Sociaal economische zekerheid	28
3.1.2 Sociale inclusie	30
3.1.3 Sociale cohesie	32
3.1.4 Sociale empowerment	33
3.1.5 Samenvatting	34
3.2 Werkzame mechanismen in begeleidingstrajecten	36
3.2.1 Kleinschalige omgeving	37
3.2.2 Continuïteit in begeleiding	38
3.2.3 Peersupport en inzet ervaringsdeskundigheid	39
3.2.4 Positieve ervaringen opdoen, aandacht voor talentontwikkeling	40
3.2.5 Aandacht voor bedrijfscultuur	41
3.2.6 Aandacht voor natuur	41
3.3 Samen leren en impact creëren	42
Sanne	45
Ron	46

4. CONCLUSIES EN REFLECTIE	49
5. OPLOSSINGSRICHTINGEN	55
Rula	58
Brendon.....	59
BRONNENLIJST	61
BIJLAGE 1	
WEEK VAN INCLUSIE.....	65
BIJLAGE 2	
VERSLAG WERKBIJENKOMST JIP 1	67
BIJLAGE 3	
VERSLAG WERKBIJENKOMST JIP 2	71
DANKWOORD	77

SAMENVATTING

In Nederland redden veel jongeren het niet zelfstandig een plek in de samenleving te krijgen: passend onderwijs te volgen, een baan te vinden en gezond te leven met mensen om hen heen. De sociale kwaliteit staat voor hen onder druk. Het gaat om jongeren die door fysieke of verstandelijk beperkingen, gedrags-, psychische- of sociale problematiek ondersteuning nodig hebben. Sociale kwaliteit gaat over mogelijkheden om te participeren op een manier die bij de persoon past. Dit onderzoek richt zich op het vergroten van sociale kwaliteit voor deze jongeren (leeftijd 18-27 jaar) en wil een eerste aanzet doen om sociale kwaliteit vanuit het perspectief van jongeren te operationaliseren.

Dit onderzoek is één van de activiteiten binnen het leeratelier Jongeren Inclusie en Participatie (Leeratelier JIP) van de Werkplaats Sociaal Domein van Arnhem en Nijmegen. De werkplaats is verbonden aan het Lectoraat Versterken van Sociale Kwaliteit.

Het onderzoek heeft plaats gevonden in drie verschillende praktijken die jongeren met een ondersteuningsbehoefte begeleiden. Dit om inzicht te krijgen in wat werkzame factoren zijn voor sociale kwaliteit in deze praktijken en ook hoe deze praktijken van elkaar kunnen leren.

1. Sociaal Ondernemingen Newrootz en Daatlab: Leerwerktrajecten gericht op jongeren die meer ondersteuning nodig hebben.
2. Zorginstelling Pluryn: Begeleidingstrajecten gericht op jongeren om van dagbesteding naar regulier werk of opleiding te komen.
3. Onderwijs: ROC Nijmegen en HAN University of Applied Sciences

Onderzocht is 1) Welke perspectieven zien jongeren als het gaat om sociale kwaliteit? 2) Wat zijn werkzame mechanismen voor sociale kwaliteit in de begeleidingstrajecten van de jongeren vanuit het perspectief van de jongeren? En 3) Wat betekenen de perspectieven en werkzame mechanismen voor het versterken van sociale kwaliteit in de drie praktijken?

De onderzoeksmethodologie is participatief actie-onderzoek waarbij diverse onderzoeksmethoden zijn ingezet om bovenstaande vragen te onderzoeken in de drie praktijken. Jongeren, professionals en werkgevers zijn bevroegd op werkzame

factoren om jongeren op een optimale manier te kunnen begeleiden en hoe de fysieke en sociale omgeving hier op aan te passen is.

Er is samen met jongeren gewerkt aan een foto-expositie (Foto-expo geeft beeld van belevingswereld jongeren) en een fotoboek, er is een lespakket ontwikkeld en er is in samenwerking met het Centre for Creativity en het themateam 'Inclusief onderwijs en werk' vanuit zwaartepunt Fair Health van de HAN in november 2023 een week van inclusie georganiseerd met allerlei activiteiten en workshops (Week van inclusie, zie ook bijlage 2). Studenten, jongeren en professionals hebben geparticipeerd en opbrengsten vanuit het onderzoek zijn met hen gedeeld.

Uit het onderzoek komen een aantal werkzame factoren naar boven die de sociale kwaliteit voor jongeren met een ondersteuningsbehoefte bevorderen. Kleinschalige informele omgevingen geven jongeren meer vrijheid en er is meer ruimte voor individuele aandacht en ondersteuning. Jongeren voelen zich meer gelijkwaardig aan andere jongeren en professionals. Het zelfvertrouwen wordt hierdoor vergroot en in een kleinschalige informele omgeving kunnen jongeren meer hun sociale vaardigheden ontwikkelen. Continuïteit in begeleiding is belangrijk ook als begeleidingstrajecten zijn afgerond. Jongeren gedijen bij vaste contacten, structuur en voorspelbaarheid. Peersupport en inzet van ervaringsdeskundigheid van jongeren zelf kan meer ingezet worden. Jongeren voelen zich meer begrepen door peers met gelijksoortige ervaringen, ook hierdoor neemt hun zelfvertrouwen toe. Ervaringsdeskundigen zijn rolmodellen. Ervaringen delen helpt jongeren bij het opbouwen van sociale interacties en vriendschappen. Bij sociale ondernemingen is te zien dat er veel meer gekeken wordt naar talentontwikkeling en het opdoen van positieve ervaringen. Dit vergroot het zelfinzicht bij jongeren en ze raken gemotiveerd.

In stagebegeleiding en transitie van school naar werk hebben jongeren behoefte aan aandacht voor de bedrijfscultuur. Past de bedrijfscultuur bij wat jongeren willen?

In veel verhalen van jongeren kwam naar voren dat natuur een belangrijke rol speelt om zich verbonden te voelen, zichzelf beter te leren kennen en minder stress te ervaren.

In antwoord op de vraag wat jongeren en professionals kunnen leren van de bovenstaande bevindingen geven professionals aan dat ze vooral van de ervaringen van jongeren en hun perspectief leren. Professionals geven aan behoefte te hebben om te leren hoe ze de ervaringen van jongeren boven tafel kunnen halen en in gesprek kunnen gaan met jongeren waarbij jongeren worden gezien als partners. Goede samenwerking tussen professionals over de levensdomeinen heen geeft jongeren vertrouwen. Continuïteit en naadloze overgangen in transitie momenten zijn belangrijk voor een goede begeleiding. Dit vraagt om interprofessionele samenwerking over levensdomeinen heen. Dit moedigt gezamenlijke besluitvorming aan waarbij betrokken professionals, jongeren en hun families actief deelnemen. Jongeren en professionals leren met en van elkaar om jongeren te kunnen laten participeren op een manier die bij hen past.

1. ACHTERGROND VAN HET ONDERZOEK

In Nederland ervaren veel jongeren moeilijkheden bij het zelfstandig verwerven van een betekenisvolle plek binnen onze samenleving, passend onderwijs te volgen, een geschikte baan te vinden en gezond te kunnen leven met mensen om hen heen. De sociale kwaliteit staat voor hen onder druk. Met sociale kwaliteit wordt bedoeld dat iemand mogelijkheden heeft om mee te kunnen doen op een manier die bij die persoon past. Dit onderzoek richt zich op het vergroten van kansen en mogelijkheden om op die manier de sociale kwaliteit voor deze jongeren te verbeteren. Het versterken van sociale kwaliteit voor jongeren met een ondersteuningsbehoefte staat hiermee centraal in dit onderzoek. Het gaat om jongeren in de leeftijd van 18-27 jaar die door fysieke of verstandelijke beperkingen, gedrags-psychische of sociale problematiek ondersteuning nodig hebben. Om kansen en mogelijkheden van jongeren te kunnen vergroten willen we inzicht hebben in werkzame factoren die de sociale kwaliteit voor hen bevordert.

- De sociale kwaliteit van een samenleving kan begrepen worden door te kijken naar vier condities oftewel vier voorwaarden: sociaal economische zekerheid, sociale inclusie, sociale cohesie en sociale empowerment (Philips, 2011; Wolf, 2016; Verharen, 2017).
- Sociaal economische zekerheid is gericht op sociale rechtvaardigheid. Het verwijst naar het borgen van de basisbehoeften van de mens in zijn bestaan via mensenrechten, wetgeving en voorzieningen.
- Sociale inclusie is gericht op gelijkwaardigheid; het tegengaan van mechanismen van uitsluiting door responsiviteit en toegankelijkheid van groepen, gemeenschappen en systemen.
- Sociale cohesie kent solidariteit als onderliggende waarde en duidt op samenhang op basis van gedeelde normen en waarden, (h)erkenning en respect en wederkerigheid.
- Sociale empowerment is gericht op menselijke waardigheid tot uitdrukking komend in de mogelijkheden tot zelfbeschikking en persoonlijke ontwikkeling, ondersteund en versterkt door relaties en structuren.

Sociale kwaliteit is een dynamisch begrip met gemeenschappelijke uitgangspunten die voor ieder mens van belang zijn. Specifiek voor jongeren gaan we op zoek naar hun perspectief op sociale kwaliteit.

Het onderzoek vindt plaats in drie verschillende praktijken die jongeren met een ondersteunings-behoefte begeleiden. Dit om inzicht te krijgen in wat werkzame factoren zijn voor sociale kwaliteit in deze praktijken en ook hoe deze praktijken van elkaar kunnen leren. Deze drie praktijken begeleiden een diversiteit aan jongeren.

1. Sociaal Ondernemingen **Newrootz** en **Daatlab**: Leerwerktrajecten gericht op jongeren en jonge nieuwkomers in onze samenleving die meer ondersteuning nodig hebben. Zowel New Rootz en Daatlab zijn een sociale onderneming. Sociaal ondernemers hebben in de eerste plaats een maatschappelijke missie; zij willen vóór alles een maatschappelijk probleem oplossen. Daatlab zet bijvoorbeeld meerdere opleidingsprogramma's in, waarbij ze als verbinder van de inclusieve arbeidsmarkt werkzoekenden met een afstand tot de arbeidsmarkt en werkgevers die sociaal ondernemen samenbrengen. Dit onderzoek richt zich met name op de jongeren van 18-27 jaar in Nijmegen die bij Daatlab een opleidingstraject volgen. New Rootz organiseert projecten die bijdragen aan ontwikkeling en nieuwe perspectieven voor jonge nieuwkomers met een vluchteling- en migratieachtergrond. New Rootz helpt hen richting te geven aan hun toekomst.
2. **Zorginstelling Pluryn**: Begeleidingstrajecten gericht op jongeren om van dagbesteding naar regulier werk of opleiding te komen. Pluryn ondersteunt jongeren bij de overgang van jeugd naar volwassenheid. Jongeren kunnen meerdere zorgvragen hebben zoals een beperking of andere problemen. Het gaat om ondersteuning bij wonen, werken, leren, dagbesteding en vrije tijd.
3. Onderwijs: **ROC Nijmegen** en **Han University of Applied Sciences**. In deze praktijk gaat het om studenten die meer ondersteuning nodig hebben om hun opleiding te kunnen volgen en af te maken.

Dit onderzoek is één van de activiteiten binnen het leeratelier Jongeren Inclusie en Participatie (**Leeratelier JIP**) van de **Werkplaats Sociaal Domein van Arnhem en Nijmegen**. De werkplaats is verbonden aan het **Lectoraat Versterken van Sociale Kwaliteit**.

1.1 LEERATELIER JONGEREN INCLUSIE EN PARTICIPATIE (JIP)

JIP is een open leernetwerk voor jongeren met een ondersteuningsbehoefte en iedereen die verschil wil maken voor deze jongeren. Professionals uit onderwijs, zorg en welzijn, werkgevers en de lokale overheid, maar ook ervaringsdeskundigen, studenten en jongeren zelf leren samen binnen JIP. JIP wil dat jongeren zich sociaal sterker, gezien en verbonden voelen, dat ze sociaaleconomische zekerheid ervaren en meekunnen doen op een manier die bij hen past. Het vertrekpunt is leren van de ervaringen van jongeren zelf en inspiratie opdoen door in elkaars keuken te kijken. Samen kennis opdoen en daarop voortbouwen, opbrengsten van activiteiten zichtbaar maken en toepassen. Samenwerken in studentprojecten is hierbij belangrijk. De focus van JIP ligt op transities in de levens van jongeren en de impact hiervan op hun sociale kwaliteit. Dit kunnen grote transities zijn, zoals overgangen in de schoolloopbaan, de stap naar werk of het zelfstandig gaan wonen; maar ook dagelijkse transities tussen thuis, zorg en school of werk.

Dit onderzoek maakt deel uit van de activiteiten van JIP. Binnen JIP worden samen met jongeren, studenten en docenten projecten uitgevoerd bestaande uit participatief actie-onderzoek en (product)ontwikkeling gericht op het bevorderen van sociale kwaliteit voor jongeren met een ondersteuningsbehoefte.

1.2 CENTRALE VRAAG

De centrale vraag in dit onderzoek is: Wat zijn werkzame factoren om sociale kwaliteit voor jongeren met een ondersteuningsbehoefte te bevorderen?

De deelvragen zijn:

1. Welke perspectieven zien jongeren als het gaat om sociale kwaliteit?
2. Wat zijn werkzame mechanismen voor sociale kwaliteit in de begeleidingstrajecten van de jongeren vanuit het perspectief van de jongeren?
3. Wat betekenen de perspectieven en werkzame mechanismen voor het versterken van sociale kwaliteit in de drie praktijken?

1.3 LEESWIJZER

Hoofdstuk 1 gaat in op de achtergrond van dit onderzoek en op de centrale vraag. De uitvoering van het onderzoek wordt in hoofdstuk 2 uitgelicht en in hoofdstuk 3

wordt ingegaan op de resultaten. Hoofdstuk 4 bestaat uit conclusies en reflectie. In hoofdstuk 5 worden een aantal oplossingsrichtingen gepresenteerd en geadresseerd.

Daarnaast bestaat dit onderzoeksrapport uit tien portretten van jongeren die op hun eigen wijze door middel van foto's hun verhaal vertellen over 'meedoen'. Deze tien portretten vormen een aparte verhaallijn in dit onderzoeksrapport om daarmee het perspectief van jongeren leidend te laten zijn.

Joshua

Joshua over zichzelf: doorzetter, stille kracht, meelevend, verbinding, glowing and growing.

Ik heb eigenlijk altijd al interesse gehad in laboratoria en hoe die iets wetenschappelijk onderzoeken. Zonder opleiding kom je daar niet tussen. Ik zorg dat alles weer mooi in de kasten staat zodat mijn collega's daar niet naar hoeven om te kijken.

Ik wil me niet minderwaardig voelen. Ik wil iets betekenen en dat is uiteindelijk gelukt. Daar ben ik trots op. Ik voel me weer een beetje levend en voel me gezien.

Het uiteindelijk perspectief is dat ik niet regulier werk maar aangepast werk ga doen, zoveel ik kan en wat bij mij past. Ik kan misschien een opleiding volgen. Dat hebben ze mij aangeboden.

Het is belangrijk dat ik voor mezelf structuur in de week kan aanbrengen en gewoon zelf mijn huishouden kan doen en de financiën zelf op orde heb.

Koken kan ik heel goed. Dat is wel een talent en een hobby van me.

Ik denk wel dat heel veel jongeren steun nodig hebben om vooral gehoord te worden, goede hulp krijgen voor wat ze nu echt willen en dat vind ik heel belangrijk.

Lars

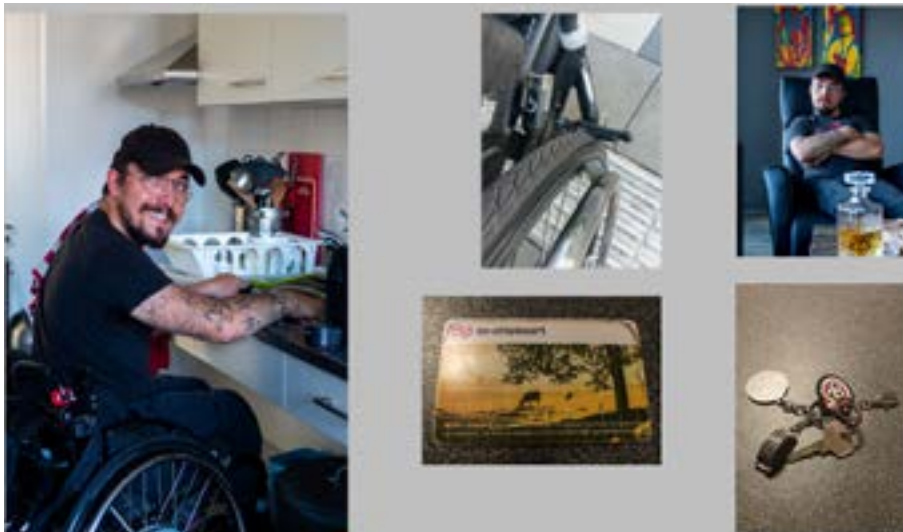

Lars over zichzelf: happy me, the Greatest Barista, allemans vriend, een echte aanpakker.

Ik werk in de keuken bij het Radboud UMC en bij Blixem. Daar doe ik ook keuken, catering en bediening. Ik vind het heel leuk. Ben trots op mijn collega's. Ik wil zelfstandig gaan wonen. Het werk hier vind ik leuk. Soms vind ik het lastig als iemand zegt dat ik iets niet mag. Ik weet dat ze het doen voor mijn eigen bestwil, ze plagen of pesten me niet maar ik ben dan wel verdrietig. Dan begrijp ik het niet.

Ik heb geen vaste aanstelling. Het is verantwoordelijk werk. Ik moet leren tellen. Ik heb nog veel te leren. Ik werk nu al 10 jaar hier. Hele lieve collega's. Ik kom met de taxibus en die brengt me ook terug. Dan gaan we ook anderen ophalen. Alle begeleiding die ik krijg is fijn. Iedereen is lief. Ik kan wel voor mezelf op komen en mijn mening geven, maar het is ook moeilijk.

Mycha

Reizen maakt het mogelijk om nieuwe plekken en mensen te ontdekken. Ik wil hier graag energie in stoppen maar ook de mogelijkheid krijgen om hier minder energie in te hoeven stoppen. Iedereen wil leren, werken of onderwijs volgen en meedoen. Het gaat om de kleine dingen: een drankje drinken in de stad en vrienden maken. Ik heb een OV-chip en kan daarom al deze dingen doen. Ik ben hierin dus niet afhankelijk om te doen wat ik wil doen. Ik kan er wel voor kiezen om het samen te doen en dat maakt dat ik mij kan ontwikkelen. Ik wil graag meedoen, dat vind ik gewoon leuk. Daarnaast vind ik het belangrijk om onderdeel te zijn van deze maatschappij.

Soms is dat een uitdaging en deze ga ik dan ook graag aan. Iedereen moet gaan en staan waar hij of zij wil. Zo maken wij, als het om inclusie gaat, het verschil. De sleutel tot inclusie is voor mij een plek waar je helemaal jezelf kunt zijn en waarbij je niet hoeft na te denken kan dit wel of mag dit wel of ben ik welkom. Thuis is een plek om me op te laden zonder dat het vreemd is. Voor mij is mijn huis een plek waar ik mensen ontvang en even tot rust kan komen zodat ik weer klaar ben voor wat komen gaat. Ik gun iedereen zo'n plek, waar je ook bent geboren.

Met mijn rolstoel loopt alles op rolletjes, kan ik meedoen en deel uitmaken van de maatschappij. Ik heb deze foto bewust zo gemaakt omdat je niet alles van tevoren kan bedenken. Maar je kan wel een deel vooruit kijken en bedenken hoe kan ik inclusief en open in stappen.

2. METHODE EN UITVOERING VAN HET ONDERZOEK

In dit onderzoek worden narratieve, participatieve en non-verbale dataverzamelmethode ingezet waarbij de nadruk ligt op het onderzoeksproces zelf. De onderzoeksmethodologie sluit aan bij de traditie van participatief actie-onderzoek (van Lieshout et al., 2017; Migchelbrink, 2016). Deze benadering heeft als doel onderzoeksresultaten op te leveren en gelijktijdig te werken aan positieve ervaringen en talenten van de deelnemende jongeren (Abma et al., 2019). Vier studenten van de bachelor pedagogiek en één student van de opleiding toegepaste psychologie hebben in het kader van hun afstuderen deelonderzoeken uitgevoerd. We gaan uit van een multi-methodische aanpak en ook van een multi-actoren benadering. Jongeren, studenten, professionals werken samen en kijken tegelijk vanuit hun eigen perspectief. Hiermee werken we ook aan een educatiedoelstelling (Jurrius, 2012) om de dialoog tussen jongeren, volwassenen en studenten in de praktijk te bevorderen. Tijdens alle fasen van het onderzoek heeft naast de hoofdonderzoeker een ervaringsdeskundige jongere meegewerkt.

Als eerste informatiebron nemen we de verhalen van jongeren omdat deze inzicht kunnen bieden in hun motieven en identiteit en hoe ze in het leven staan (Tilly, 2006). Dit is deelstudie 1 en van hieruit zijn we op zoek gegaan naar werkzame factoren in de begeleiding (deelstudie 2) en de uiteindelijke betekenis van deze bevindingen voor het versterken van sociale kwaliteit in de drie praktijken (deelstudie 3).

2.1 DEELSTUDIE 1

Deelstudie 1 geeft antwoord op 'Welke toekomstperspectieven zien jongeren als het gaat om sociale kwaliteit?'

Individuele interviews

35 jongeren uit de drie verschillende praktijken zijn individueel geïnterviewd. De jongeren hadden een leeftijd tussen de 18 en 27 jaar. Per praktijk zijn er presentaties gehouden over het doel van het onderzoek. Professionele begeleiders (jobcoaches, jongerenwerkers en docenten) hebben jongeren

voorgedragen. Vervolgens zijn we per praktijk in gesprek gegaan met jongeren die aangegeven hebben mee te willen werken met het onderzoek. Van daaruit hebben jongeren zich definitief aangemeld. Er is gekeken naar een evenwichtige spreiding van jongeren over de drie praktijken. Elke jongere die aangaf mee te willen doen is meegenomen in het onderzoek. 17 interviews zijn afgenomen door de hoofdonderzoeker en 18 interviews door studenten van de bacheloropleidingen pedagogiek en toegepaste psychologie. Deze studenten zijn door de hoofdonderzoeker getraind en begeleid. Vertrekpunt was om betekenisvolle gesprekken te voeren over alle levensdomeinen om inzicht te krijgen in mogelijkheden en aspiraties van jongeren. De **gesprekskaarten Waarde van Welzijn** (Brummel et al., 2022) zijn hiervoor gebruikt. Deze gesprekskaarten richten zich op het zo breed mogelijk verkennen van wensen en mogelijkheden van de jongeren en welke thema's of domeinen van belang zijn. Deze gesprekskaarten zijn gebaseerd op de capability benadering (Nussbaum, 2012) waarin menselijke vrijheid en diversiteit belangrijke uitgangspunten zijn. In deze benadering staat centraal wat de realistische mogelijkheden van personen zijn om in hun dagelijks leven uitdrukking te geven aan het leven dat zij waardevol vinden. De kern is dat elke persoon zich een eigen beeld vormt van hoe te leven en dat voor zichzelf nastreeft, vanuit eigen levensdoelen, waardevolle activiteiten, capaciteiten en wensdromen. Tegelijkertijd biedt de omgeving voor elke persoon mogelijkheden, hulpbronnen en omstandigheden, waarvan sommige relevant kunnen zijn, maar andere wellicht niet. Vanuit deze brede verkenning van wat jongeren belangrijk vinden is vervolgens gekeken naar de vier condities van sociale kwaliteit waarbij deze condities gebruikt zijn als analysekader.

Photovoice methode en foto-expositie

Met 11 jongeren uit de drie praktijken is gewerkt met de photovoice methode (**Photovoice**, Wilderink, 2020). Deze methode nodigt jongeren uit om een inklekje te geven in hoe hun dagelijks leven eruit ziet.

We gebruiken de foto's om onderzoeksresultaten met het dagelijks leven van jongeren te verbinden.

Het is een creatieve methode waarbij jongeren worden uitgenodigd om foto's te maken van hun leven. Een foto geeft een persoonlijk beeld van wat jongeren belangrijk vinden in hun leven. De vraag die zij meekregen is: hoe ziet meedoen eruit voor jou?

Daarnaast zijn er foto-portretten gemaakt van deze jongeren door een fotograaf. Zij konden zelf aangeven hoe ze geportretteerd wilden worden. Op basis van de

portretten en de eigengemaakte foto's hebben we met de 11 deelnemers in drie maanden in tweewekelijkse bijeenkomsten toegewerkt naar een foto-expositie. Jongeren is gevraagd om na te denken over vormgeving, uitnodiging en opening. Eén van de jongere heeft vlak voor de expositie besloten niet verder mee te willen doen.

2.2 DEELSTUDIE 2

Wat zijn werkzame mechanismen voor sociale kwaliteit in de begeleidingstrajecten van de jongeren? Deze deelvraag is onderzocht door op zoek te gaan naar het perspectief van jongeren en professionele begeleiders op werkzame factoren in begeleiding. In een gesprek met jongeren en professionele begeleiders zijn er topics geformuleerd. Aan de hand daarvan zijn er per praktijk semi-gestructureerde interviews gehouden met in totaal 12 professionele begeleiders en hebben er observaties plaatsgevonden. Twee jobcoaches van bedrijvenproject Pluryn; twee begeleiders/jobcoaches van Daatlab; twee leercoaches van ROC Nijmegen en vier jongerenwerkers, de directeur/begeleider en één begeleider van New Rootz.

De interviews zijn geanalyseerd volgens de methode 'Thematic Analysis' en om de bevindingen van de observaties te analyseren is er gebruik gemaakt van een Affinity Map (Van 't Veer et al., 2019).

Daarnaast zijn er drie focusgroepinterviews gehouden met professionele begeleiders en jongeren samen waarin besproken is wat werkzame factoren zijn in begeleidingstrajecten. Dit waren focusgroepinterviews met: 2 jobcoaches en 4 jongeren van Pluryn; 2 begeleiders en 6 jongeren van Daatlab; 4 studenten bachelor pedagogiek en 4 professionele begeleiders van New Rootz en 4 studenten en één docent van het ROC. Allereerst zijn de bevindingen uit deelstudie 1 gepresenteerd en heeft er per praktijk een dialoog plaatsgevonden over de werkzame mechanismen in begeleiding en versterking hiervan. Per praktijk verschilde de aanpak van de dialoog waarbij de behoefte van de context leidend was en studenten van de bachelor opleiding pedagogiek de ruimte kregen om de dialoog vorm te geven. Bij Pluryn heeft een ronde tafel gesprek plaatsgevonden waarbij de jongeren allereerst mochten benoemen of ze de bevindingen herkenden of dat er nog wat gemist werd. Vervolgens mochten ze wat voor hen de belangrijkste werkzame factor was benoemen of tekenen. In aanvulling hierop hebben de professionele begeleiders gereageerd. Bij Daatlab zijn de bevindingen gepresenteerd en besproken in subgroepen. Vervolgens is er geprioriteerd en zijn verbeterpunten in het begeleidingstraject geadresseerd aan de directeur.

Bij New Rootz hebben studenten pedagogiek hun bevindingen gepresenteerd en vervolgens de dialoog begeleid in subgroepen. Met de methode 'Fly on the Wall' hebben de deelnemers geprioriteerd (Van 't Veer et al., 2019).

2.3 DEELSTUDIE 3

In deze deelstudie is onderzocht wat de perspectieven en werkzame mechanismen betekenen voor het versterken van sociale kwaliteit. Het samen leren staat hierbij centraal. Er zijn twee bijeenkomsten georganiseerd vanuit leeratelier JIP.

In de eerste bijeenkomst waren aanwezig docenten en studenten van ROC Nijmegen, ROC Rijn IJssel, gemeente Venlo en Nijmegen, WerkBedrijf Rijk van Nijmegen, Ieder Talent Telt en studenten, onderzoekers en docenten vanuit de HAN. De centrale vraag van deze bijeenkomst was: Hoe kan mogelijk gemaakt worden dat alle jongeren naar wens en vermogen mee kunnen doen in de maatschappij? Tijdens deze bijeenkomst stonden we met de aanwezige partners stil bij de vragen:

1. Welke vraagstukken willen we met elkaar binnen JIP oppakken?
2. Hoe willen we met elkaar leren en veranderen en wie/wat hebben we daar bij nodig?
3. Hoe laten we met elkaar meer jongeren actief deelnemen aan JIP?

De methode 'world café' is gebruikt om antwoord te kunnen krijgen op de vraag. In twee rondes is met drie groepen een dialoog gevoerd. De bevindingen zijn per tafel door een notulist vast gelegd (zie bijlage 3).

In de tweede bijeenkomst van leeratelier JIP zijn de bevindingen uit de eerste twee deelstudies besproken door de netwerkpartners van JIP. Naast jongeren hebben Buurtteam Jeugd & Gezin Nijmegen, Stichting Perspectief, ROC Nijmegen, Gemeente Nijmegen, Pluryn, MEE Geldersepoort, Werkbedrijf Rijk van Nijmegen, Participatiepartners/ZorgbelangInclusief, docenten en studenten HAN aan de dialoogtafels deelgenomen met als vraag "Wat zijn werkzame factoren voor jongeren om mee te doen op een manier die bij hun past en hoe kom je tot reële mogelijkheden?". De bevindingen zijn per tafel op een flap geschreven en plenair besproken (Zie bijlage 4).

Tabel 1. Participanten in het onderzoek

	DEELVRAAG 1	DEELVRAAG 2	DEELVRAAG 3
Individuele interviews jongeren	35		
Individuele interviews professionals		12	
Photovoice met jongeren	11		
Focusgroepinterviews			
Deelname jongeren		15	
Deelname professionals		9	
Netwerkpartners in leeratelier JIP			23

Annemae

Voor ik in Nijmegen pedagogiek studeerde, studeerde ik het aan de Fontys in Tilburg. Het was veel dichterbij maar het paste niet bij mij. Er was weinig structuur en weinig momenten van rust voor mij.

Ik wil graag met kinderen werken, vooral door mijn eigen ervaringen. Ik hoop de dingen die bij mij minder goed gegaan zijn te voorkomen bij andere kinderen. Ik denk dat ik met mijn ervaringen het pedagogisch werkveld veel te bieden heb.

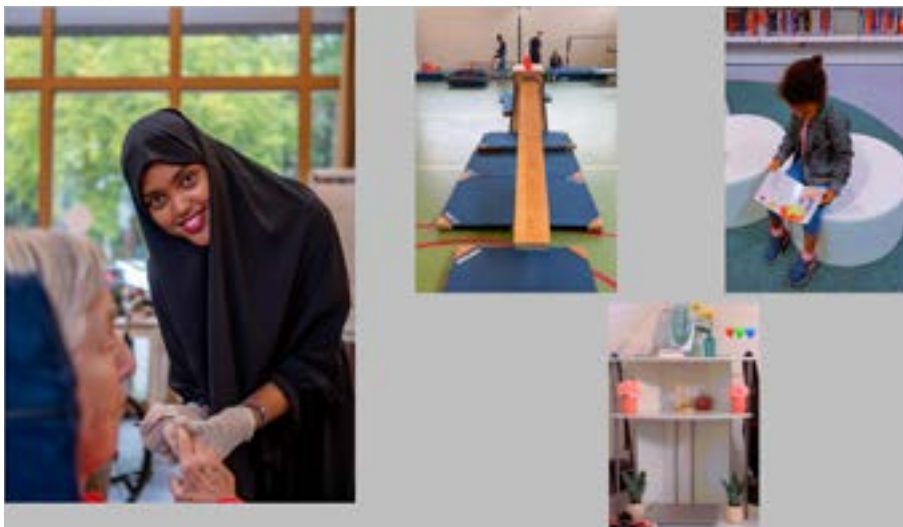
Wat ik nodig heb is iemand die over mijn schouder meekijkt. Ik heb soms best veel angsten die in de weg lopen of ik raak het overzicht kwijt. Ik heb iemand nodig die mij helpt weer op de juiste weg te komen.

Ik heb duidelijkheid en structuur nodig. In al die jaren heb ik geleerd mezelf zichtbaar te maken.

Ik moet met twee benen op de grond staan en zelf de leiding nemen in het vragen om hulp.

Ik heb pas overzicht als ik alles zie.

Nalo

Ik ga vaak met mijn nichtje naar de bibliotheek en lees haar dan voor. Zo lezen we samen veel boeken en leer ik mijn nichtje lezen. Dat is belangrijk om goed Nederlands te leren. Ook speel ik vaak buiten met mijn nichtje en eten we af en toe een ijsje in de stad. Ik vind het fijn om samen met haar te zijn.

Ik heb een eigen leerplek op mijn eigen kamer en heb ik mooi ingericht. Leren is belangrijk. Ik studeer hier vaak in de ochtenden en avonden. Ik hou van bloemen, veel groen en symmetrie. Door het mooi in te richten creëer ik rust voor mezelf. Ook geeft het aandacht besteden aan de sfeer thuis mij een tevreden gevoel over mijzelf. Ik wissel elke drie maanden de bloemen en plantjes om. Zo is er elke keer iets nieuws om van te genieten.

Ik hou van kinderen en wil later graag kinderarts worden. Ik vind het leuk om in de praktijk te leren over hoe je met kinderen om moet gaan. Ik word zelf weer een beetje kind als ik met kinderen aan het spelen en werken ben. De kinderen waarmee ik werk zijn tussen de twee en vier jaar.

Samrawit

Ik heb een foto op vakantie gemaakt. Ik was in Denemarken. Ik vind het een mooie foto en daarom wilde ik hem laten zien.

In mijn thuisland, Eritrea, ging ik elke zaterdag naar de kerk. Nu ik hier woon ga ik twee keer per maand naar de kerk op zaterdag. De kerkdiensten duren van 9.00-12.00 uur. Mannen en vrouwen zitten apart van elkaar, ze zijn gescheiden door een middenscheiding. Alle kerkgangers hebben witte kleding aan, ook de pastoors. Er komen zo'n 200 mensen naar de kerkdienst, hoewel het soms verschilt. Tijdens de dienst wordt aandacht besteed aan het geloof, er wordt gedanst en gezongen. Na de dienst gaan we buiten samen eten. Het eten kost geen geld en iedereen is welkom.

Nalo en ik zijn vriendinnen, dat zie je op deze foto. We gaan samen winkelen, dit doen we vaker en vinden we erg gezellig.

3. OPBRENGSTEN VAN HET ONDERZOEK

Allereerst gaan we in op de vier condities van sociale kwaliteit vanuit het perspectief van de jongeren om vervolgens de werkzame factoren in begeleidingstrajecten te presenteren. Hoewel de groep jongeren met een ondersteuningsbehoefte divers is, willen we niet gaan uitsplitsen naar zogenaamde 'doelgroepen' omdat we willen uitgaan van diversiteit en nadrukkelijk niet van jongeren als homogene groep. De focus op doelgroepen brengt het risico met zich mee dat er teveel uit wordt gegaan van 'statische' eigenschappen en vaststaande identiteiten (Sieckelincx & Kaulingfreks, 2022). Dit hoofdstuk geeft overstijgende inzichten vanuit de totale populatie jongeren en begeleidende professionals die hebben meegedaan in het onderzoek naar sociale kwaliteit.

Als laatste gaan we in op de betekenis voor het samen leren van jongeren, studenten en professionals en de impact die het onderzoek heeft als het is afgerond.

3.1 SOCIALE KWALITEIT VANUIT PERSPECTIEF JONGEREN

DE VIER CONDITIES VAN SOCIALE KWALITEIT VANUIT PERSPECTIEF VAN DE JONGEREN	
Sociaal economische zekerheid	<ul style="list-style-type: none">• Financiële middelen om zich te kunnen ontwikkelen• Financiële onafhankelijkheid van instanties en ouders• Zelfstandigheid• Structuur en dagindeling• Loonwaarde koppelen aan mogelijkheden jongeren• Het benutten van het verbindende effect van natuur

DE VIER CONDITIES VAN SOCIALE KWALITEIT VANUIT PERSPECTIEF VAN DE JONGEREN

<p>Sociale inclusie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sociale steun door iemand die dicht bij je staat • Culturele sensitiviteit van professionals • Continuïteit in contact • Gezien worden • Werken en studeren in kleinschalige omgevingen
<p>Sociale cohesie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Een eigen netwerk (ouders en vrienden) • Vrijwilligerswerk doen (zorgt voor van betekenis zijn en andere mensen leren kennen) • Eigen plekken om samen te komen met andere jongeren • Verbondenheid met medestudenten en docenten in zowel MBO en hoger onderwijs • Een levenspartner
<p>Sociale empowerment</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Een positief zelfbeeld • Ruimte om jezelf te ontwikkelen • Veerkracht • De wil om zelfstandig te worden

3.1.1 Sociaal economische zekerheid

Bij sociaal economische zekerheid gaat het bij jongeren veelal om voldoende financiële middelen om in het dagelijkse onderhoud te kunnen voorzien en het hebben van een eigen woning. Uit de interviews kwam als rode draad naar voren dat de huidige financiële middelen jongeren erg beperken. Veel jongeren krijgen een uitkering in het kader van de participatiewet. De jongeren hebben alleen geld voor hun eerste levensbehoefte en nauwelijks geld voor hobby's (film, theater) of om zich verder persoonlijk te ontwikkelen (muzieklessen, rijbewijs halen). De afhankelijkheid van een uitkering vinden de jongeren niet prettig. De jongeren geven aan het logisch te vinden dat zij zich moeten verantwoorden waar hun geld aan uitgegeven wordt maar vinden het ook vervelend.

“Het gevoel dat je alles moet doorgeven voelt heel beperkend”.

Jongeren geven aan liever een salaris te willen ontvangen. Ze voelen dan meer erkenning. Wat opvalt in de verhalen is dat de jongeren aangeven eerst geregistreerd te moeten zijn in het zogenaamde doelgroepenregister om ondersteuning en begeleiding te krijgen naar een baan. Het doelgroepregister is een register waarin mensen staan die vallen onder de doelgroep van de banenafpraak waarbij het kabinet en werkgevers afgesproken hebben te zorgen voor extra banen voor mensen met een arbeidsbeperking (www.uvw.nl). Om in het doelgroepenregister te kunnen worden opgenomen zijn diagnoses nodig.

Eén jongere gaf aan: “Ik heb net geen diagnose en krijg daarom geen hulp”.

Veel jongeren willen leren om zelf hun financiën te kunnen regelen en beheren. Sommigen hebben nog studieschuld. Ouders hebben een belangrijke rol om de financiën van jongeren op orde te houden. Jongeren zelf vinden dat ook vaak nodig. Ouders helpen de jongeren te leren sparen zodat ze dingen kunnen kopen die ze belangrijk vinden. De meeste jongeren ervaren dat als positief, anderen vinden het af en toe te betuttelend.

Het hebben van beperkte financiële middelen heeft invloed op de persoonlijke ontwikkeling, maar het heeft ook effect op de ervaren psychische gezondheid. Het hebben van een baan of een vaste daginvulling (structuur) heeft een positieve weerslag op de ervaren psychische gezondheid. Het is dan wel van belang dat dit werk of de daginvulling past bij de capaciteiten van de jongeren. Een aantal jongeren is het gelukt om vanuit dagbesteding naar regulier werk te gaan. Dat werk is niet altijd in de richting die ze eigenlijk op willen. Eén jongere bijvoorbeeld werkt nu in het restaurant van het Radboud UMC en wil eigenlijk liever iets met techniek. Hij geeft aan niet goed te zijn in zichzelf te ‘verkoppen’.

Sommige jongeren krijgen veel financiële steun van ouders. Ouders kopen bijvoorbeeld een woning voor hun kind.

Begeleide trajecten zijn zeer helpend en ook langdurig nodig. Sommige jongeren kunnen acht uur werken op een dag niet aan, dan zijn aangepaste tijden wenselijk. Dit heeft echter direct gevolg voor hun uitkering of salaris. De zogenaamde loonwaarde is aangepast aan het aantal uren dat gewerkt wordt. Jongeren ervaren

dit niet als rechtvaardig. Sommige jongeren geven aan dat ze in de 6 uur die ze op een dag werken meer werk verzetten dan iemand die 8 uur werkt. Sommigen geven aan niet meer uren op een dag te kunnen werken al zouden ze dat wel willen.

Wat uit alle verhalen naar voren komt is dat iedereen een vaste baan wil, een opleiding wil afmaken en zelfstandig (eventueel onder begeleiding) wil wonen.

Veel jongeren voelen zich op een of andere manier verbonden met natuur. In de natuur zijn geeft hen rust. Ze zoeken de natuur op om te wandelen of bijvoorbeeld te fotograferen. Sommigen hebben een groentetuin en vinden het heerlijk ontspannen om daar te werken.

3.1.2 Sociale inclusie

Bij deze conditie gaat het om het tegengaan van uitsluiting. Veel jongeren willen werken en onderwijs volgen. Jongeren geven aan last te hebben van hun diagnose in relatie met anderen. Ze vallen uit op school of werk omdat ze bijvoorbeeld geen aansluiting kunnen vinden met collega's en ook doordat bijvoorbeeld onderwijssystemen te weinig rekening houden met de (on)mogelijkheden van jongeren. Ervaren sociale steun was een terugkerend thema in de interviews. Dit wisselt heel erg, wel hebben ze een ding gemeen: ze hebben (bijna) allemaal behoefte aan iemand die dicht bij hen staat en waar ze op kunnen leunen. Bij de ene jongere lukt dat goed, de andere jongere heeft na verschillende pogingen om aansluiting te vinden (zoals het aansluiten bij verschillende studentenverenigingen) dit nog steeds niet gevonden. Gezien worden is belangrijk voor jongeren. Het woord respect komt regelmatig terug. Jongeren geven aan geen respect te hebben gevoeld in verschillende situaties, met name in het onderwijs.

Veel jongeren voelen zich de minderen t.o.v. anderen en hebben een laag zelfbeeld. Daardoor gaan ze vermijdend gedrag vertonen. Ze durven geen hulp te vragen. De meeste jongeren zijn gediagnosticeerd zodat ze wel die hulp krijgen die nodig is. Dat gebeurt in veel gevallen pas laat. Bij de hoger opgeleide jongeren komt hulp ook vaak te laat op gang. Studieloopbaanbegeleiders zijn gericht op de studie en minder op factoren die het studeren moeilijk maken. Studenten die uitvallen en laat aan de bel trekken lopen studievertraging op en schulden omdat ze de studiebeurs wel door laten lopen. Bij deze jongeren is te zien dat als de situatie uitzichtloos is er een omslagpunt komt en ze zelf initiatief gaan nemen.

“Was een groot probleem bij mijn studie, gewoon als ik tegen dingen aanliep het heel lastig vond om hulp te vragen om ja toch een beetje uit angst dat mensen een negatief beeld van je vormen”.

“Ja ik vind het heel lastig om te zeggen, naar mijn eigen idee heb ik veel te lang gewacht met hulp zoeken, want ja ik heb eigenlijk al drie jaar studievertraging”.

In werk en dagbesteding vinden ze het belangrijk om gezien te worden en voelen ze zich gekend door collega's. Werk doen wat waardevol is helpt hierbij. Samen werken met andere mensen geeft voldoening.

“In het begin had ik veel moeite met socialiseren omdat ik me eigenlijk heel minderwaardig heb gevoeld. Dan kom je bij zo'n laboratorium en daar is iedereen heel intelligent denk je dan. In het begin was dat heel lastig en ging het heel stroef maar ze openden zich voor mij. Ze gingen dingen vragen, hoe was je weekend en vind je het hier leuk. Ze waarden mij heel erg en dat laten ze ook merken”.

De jongeren die begeleiding krijgen door sociaal ondernemers ervaren de kleinschaligheid, de begeleiding en manier van werken heel positief. Ze voelen zich gezien doordat er veel rekening wordt gehouden met de mogelijkheden en talenten van de jongeren. De jongeren van New Rootz (nieuwkomers) zijn volop bezig met de toekomst. Ze zien in Nederland voor zichzelf veel mogelijkheden

Jobcoaches die binnen de organisaties zelf werkzaam zijn, zijn heel behulpzaam. Ze zijn de intermediairs, kunnen problemen voorkomen en de jongeren begeleiden op het werk. De jongeren ervaren dat als zinvol. Wekelijkse gesprekken en contact is belangrijk evenals laagdrempeligheid. Eén jongere geeft aan dat hij het fijn vindt dat de jobcoach dezelfde culturele achtergrond heeft en daarom meer begrip heeft. Jongeren voelen zich soms niet begrepen en worden boos, sommigen hebben een kort lontje. Een jobcoach kan hen helpen om de situatie aan te kunnen en kan met collega's praten om uitleg te geven om weer het gesprek met elkaar aan te gaan.

Een aantal jongeren doet vrijwilligerswerk. Jongeren zijn terughoudend om op die plekken te praten, hun eigen mening te geven en gevoel te uiten. Praten over persoonlijke problemen vinden ze niet gepast. Ze denken dat anderen hen niet kunnen begrijpen.

Sommige jongeren vinden het moeilijk om aansluiting te vinden bij mede-studenten en leerlingen. Docenten kunnen hier een belangrijke rol in spelen Zowel positief als negatief. Eén jongere heeft discriminatie ervaren en is om die reden van school gegaan en gaan werken. Een andere heeft een ervaring van pesten en geeft aan nooit vrienden gehad te hebben.

De coronapandemie is voor deze jongeren extra moeilijk geweest, ze hebben in deze tijd nauwelijks contact gehad met anderen. Ook hebben ze de dagelijkse structuur gemist omdat ze niet naar werk of school konden gaan.

Niet begrepen worden op de werkplek speelt een belangrijke rol en kan soms leiden tot ontslag. Jongeren willen ook niet in werken in een situatie waar er weinig begrip is voor hen. "Dat werkt naar beide kanten toe niet" aldus een jongere..

3.1.3 Sociale cohesie

Bij sociale cohesie gaat het voornamelijk met wie jongeren zich verbonden voelen. Jongeren voelen zich het meest verbonden met hun ouders en directe familie. Ouders helpen de jongere op weg naar zelfstandigheid. Jongeren geven aan dat als het over vrienden gaat, dit vaak over 'oude' vriendengroepen gaat; jongeren die ze langer kennen van de basisschool en middelbare school. Nu ze ouder worden is het moeilijker om nieuwe vrienden te maken. Jongeren die vrienden hebben en deel uitmaken van vriendenkringen voelen zich prettig, ook het hebben van een relatie zorgt ervoor dat jongeren vinden dat ze hun leven op de rit hebben. Dit in tegenstelling voor jongeren die het niet lukt om sociale relaties aan te gaan buiten werk en onderwijs.

Eén respondent geeft aan dat ze liever één op één contact heeft. Ze functioneert niet goed in een vriendengroep. Ze heeft één hele goede vriendin en familie. Ze heeft een sociale angststoornis. Door corona heeft ze geleerd buiten te wandelen en door de stad te lopen en buiten in de natuur.

"Over het algemeen is het zo dat wanneer ik met mensen ben, waarbij er wederzijdse liefde is zeg maar, dan denk ik aan mijn ouders, broer, zus en vriendin natuurlijk, als dat allemaal gezellig loopt dan geniet ik daar van."

Verschillende jongeren doen vrijwilligerswerk. Ze vinden het belangrijk om van betekenis te kunnen zijn. Het biedt de mogelijkheid om andere talenten aan te boren (iets met je handen doen, muziek en mogelijkheid om concerten bij te

wonen) en nieuwe mensen te ontmoeten en te leren kennen. Leeftijds-genoten maar ook ouderen. Wel blijft het moeilijk om in deze context over persoonlijke problemen te praten.

Binnen werk willen jongeren zich verbonden voelen met collega's, deel uitmaken van een team wordt belangrijk gevonden. Dat is vaak belangrijker dan loon en het soort werk. Sommige jongeren hebben het nodig om 'socialer' te worden.

Zich verbonden voelen met professionele begeleiders (opvoedrelaties) is lastig omdat er veel wisselingen zijn en jongeren door verschillende professionals worden begeleid. Bij één persoon werkt een buddy heel goed. Daar doet hij sociale dingen mee. Naar de film gaan of bijvoorbeeld uit eten.

Sommige jongeren nemen zelf veel initiatieven om ergens bij te horen en dat lukt vaak niet geven ze aan. Bij sporten blijven ze vaak de buitenbeentjes. Gamen is belangrijk, zowel online als bij Moenen en Mariken, een winkel met bordspelen, in Nijmegen. Daar voelen jongeren zich thuis en gezien. Vaak leren ze elkaar online kennen en krijgt dit voortzetting in de winkel. Ze ontmoeten elkaar alleen daar, niet buiten het gamen om.

Jongeren hebben binnen het onderwijs weinig verbondenheid ervaren met medestudenten en ook met docenten. Ze voelen met name druk om te moeten presteren en hun toetsen te halen. Sommigen voelen zich eenzaam.

Jongeren ervaren steun en solidariteit van ouders. Er wordt weinig solidariteit ervaren vanuit instanties, onderwijs en samenleving.

Wat bijna bij alle jongeren speelt is, dat ze het lastig vinden om een partner te vinden. Ze vinden dat wel belangrijk. Een aantal jongeren geeft aan zich eenzaam te voelen. Niet alleen in het privéleven wordt sociale steun door de jongeren als belangrijk gezien, maar ook in het werkend leven. Sommige jongeren geven aan te zijn uitgevallen omdat ze het moeilijk vinden om aansluiting te vinden bij collega's. De jongeren die wel veel sociale steun ervaren, geven aan dit als prettig te ervaren zo wordt het fijn gevonden dat je met bepaalde problemen bij iemand terecht kan.

3.1.4 Sociale empowerment

Bij sociale empowerment gaat het om mogelijkheden tot zelfbeschikking en eigen keuzes kunnen maken die ondersteund worden door relaties en structuren.

Wat veel jongeren aangeven is dat ze het moeilijk vinden om hulp te vragen. Ze schamen zich. Zijn eigenlijk opgelucht als ze een diagnose krijgen maar vinden het ook weer heftig. Het zijn echter veelal de jongeren zelf die de beslissing nemen om hulp te gaan zoeken. Vaak is dat omdat ze zien dat ze belemmerd worden in hun ontwikkeling. Ook al hebben ze eerder vermijdend gedrag getoond, als ze zelf

perspectief willen zien, dan lukt het om hulp te zoeken en te vragen. Veel jongeren hebben behoefte zichzelf verder te willen ontwikkelen. Dat kan zijn ten aanzien van beroepsvaardigheden maar ook ten aanzien van het ontwikkelen van creativiteit. Jongeren willen ook groei zien in hun baan. Althans daar ook mogelijkheden in krijgen wat af en toe niet vanzelfsprekend is. Eén van de jongeren met een fysieke beperking door hersenletsel geeft aan dat hij zelfstandig kan fietsen, de rits van zijn jas dicht kan doen door ontzettend vaak dit te oefenen. Op het werk is vaak geen tijd om jongeren met een beperking wat meer tijd te geven. Deze jongere geeft aan dat hij zich verder zou willen ontwikkelen maar dat dat niet kan.

“Machines om de vloer te doen, deze kan maar op een manier vastgehouden worden. Ik zou dat werk leuk vinden maar er is geen aangepast apparaat.”

Een aantal jongeren doet vrijwilligerswerk omdat ze van betekenis willen zijn en andere mensen willen ontmoeten. Ze voelen zich op die plekken vaak gewaardeerd.

Ook vinden jongeren het belangrijk om eigen keuzes te kunnen maken maar worden geremd door de beperkte financiële middelen en daarmee mogelijkheden om zich verder persoonlijk te kunnen ontwikkelen. Sommige jongeren die op een leefgroep wonen ervaren beperkingen om zelf te kunnen en mogen koken. Ook op het tijdstip dat ze wel graag zouden willen.

Studenten die uitvallen bij hun opleiding hadden graag meer in gesprek willen gaan over de keuzes die zij belangrijk vinden. Bijvoorbeeld wat betreft stages en de keuze hiervoor.

Een van de jongeren heeft een zelfverdedigingscursus gedaan om weerbaarder te worden.

Wat in uit alle interviews opvalt is de enorme veerkracht van de jongeren.

“Ik ben blij dat ik zover ben gekomen want eigenlijk wilde ik het opgeven”. “ ik geef niet op, ik ga net zo lang door totdat het mij wel lukt.”

3.1.5 Samenvatting

De bevindingen laten zien dat de vier condities van sociale kwaliteit nauw met elkaar samenhangen en dat sociaal economische zekerheid heel bepalend is. Enerzijds heeft het invloed op het mee kunnen doen aan allerlei activiteiten (sociale inclusie), anderzijds met mogelijkheden om andere mensen te leren kennen, betrokken te zijn en nieuwe vrienden te leren kennen (sociale cohesie).

Zelfstandig of begeleid wonen zit er voor veel jongeren niet in vanwege beperkte financiële mogelijkheden en krapte op de woningmarkt. Ook hier zijn jongeren afhankelijk van ouders of instanties. Opname in het doelgroepenregister helpt om ondersteuning te kunnen krijgen die nodig is en een erkenning voor jongeren voor wie ze zijn. Het werkt ook stigmatiserend en maakt dat jongeren afhankelijk worden gemaakt van bijvoorbeeld een uitkering en is mede bepalend voor het zelfbeeld van jongeren. Ze blijven de buitenbeentjes op het werk, school en in hun vrije tijd.

Jongeren zitten in, zoals ze het zelf benoemen, de 'overlevingsstand'. Het hier en nu is vooral van belang en daaraan hebben ze hun handen vol. Het gaat dan om het hoofd boven water kunnen houden t.a.v. wonen, werken of arbeidsbesteding, onderwijs en vriendschappen. Alles stap voor stap. Veel jongeren voelen zich afhankelijk van een uitkering, instanties en ook ouders. Ze willen graag zelfstandig wonen en meer financiële armslag hebben om zich op alle levensdomeinen verder te kunnen ontwikkelen. Financiële onafhankelijkheid zien ze als eerste stap om verder te kunnen werken aan hun toekomst. Ouders en direct netwerk zijn belangrijk voor jongeren om samen naar de toekomst toe te kunnen werken. Discontinuïteit in begeleiding (o.a. via verloop bij professionals) maakt dat toekomstplannen die samen met jongeren zijn opgesteld andere accenten krijgen. Jongeren geven aan vertrouwen nodig te hebben. Ze bedoelen hiermee dat er een vertrouwensband is tussen de jongere en ondersteuner maar ook vertrouwen dat er perspectief is.

Aansluiting vinden op school met mede leerlingen, studenten, op werk met collega's, bij het sporten of andere vrijetijdsbesteding is belangrijk (sociale cohesie, sociale inclusie en sociale empowerment).. Deel kunnen nemen aan sportclubjes en vrije tijdsbesteding kost echter geld en dat zorgt ervoor dat jongeren hiervan weerhouden worden omdat ze het geld niet kunnen missen. Datzelfde geldt ook voor nieuwe dingen meemaken. Sommige vrienden wonen in een andere stad en dat kost ook weer geld om daar te komen.

3.2 WERKZAME MECHANISMEN IN BEGELEIDINGSTRAJECTEN

In deelstudie 2 is een aantal werkzame factoren in begeleidingstrajecten naar voren gekomen.

WERKZAME MECHANISMEN IN BEGELEIDINGSTRAJECTEN	
Kleinschalige informele omgeving	Vrijheid Ruimte voor individuele aandacht en ondersteuning Gelijkwaardigheid Vergroten zelfvertrouwen Ontwikkelen van sociale vaardigheden
Continuïteit in begeleiding	Begeleiding nadat trajecten zijn afgerond Jongeren gedijen bij vaste contacten, structuur en voorspelbaarheid
Peersupport en inzet ervaringsdeskundigheid	Jongeren voelen zich begrepen en gesteund Zelfvertrouwen neemt toe Ervaringen delen helpt bij het opbouwen van sociale interacties en vriendschappen Ervaringsdeskundigen zijn rolmodellen en laten de stem van jongeren horen
Positieve ervaringen opdoen Aandacht voor talentontwikkeling	Complimenten geven, positieve aspecten benoemen geeft zelfinzicht en vertrouwen Positieve ervaringen opdoen Enthousiasme, oprechte interesse, open houding, flexibiliteit
Samenwerking tussen professionals	Goede samenwerking tussen professionals die jongeren begeleiden geeft jongeren vertrouwen

WERKZAME MECHANISMEN IN BEGELEIDINGSTRAJECTEN

Aandacht voor bedrijfscultuur	In stage begeleiding en transitie van onderwijs naar werk ook aandacht voor bedrijfscultuur
Aandacht voor natuur	Natuur speelt belangrijke rol bij jongeren en helpt hen om zich verbonden te voelen, zichzelf beter te leren kennen en minder stress te ervaren

3.2.1 Kleinschalige omgeving

Uit de praktijk van sociale ondernemers blijkt dat jongeren baat hebben bij een informele kleinschalige omgeving waar meer vrijheid is en ook aandacht voor de problemen waarmee de jongeren kampen. Gelijkaardigheid die de jongeren ervaren tussen de begeleiders en hen vinden ze belangrijk.

Een kleinschalige omgeving kan helpen bij het versterken van de sociale kwaliteit. Uit het onderzoek komt naar voren dat de jongeren soms moeite hebben om volledig deel te nemen aan sociale interacties in grotere groepen of in een meer traditionele onderwijsomgeving. In een kleinschalige omgeving is er over het algemeen meer ruimte voor individuele aandacht en ondersteuning. De begeleiders kunnen beter inspelen op de specifieke behoeften van elke jongere, waardoor ze zich gehoord en begrepen voelen. Dit kan hun zelfvertrouwen vergroten en hen helpen om sociale vaardigheden te ontwikkelen.

In een kleinschalige omgeving zijn er minder jongeren aanwezig. Dit kan de drempel verlagen voor jongeren om contact te maken met anderen waardoor ze meer kansen hebben om vriendschappen op te bouwen en sociale vaardigheden te oefenen. Het is vaak gemakkelijker om een gevoel van gemeenschap en verbondenheid te creëren. Jongeren kunnen zich meer betrokken voelen bij de groep en een gevoel van samenhang ervaren. Dit kan hen helpen om zich geaccepteerd en gewaardeerd te voelen, wat essentieel is voor het opbouwen van gezonde sociale relaties.

Een kleinschalige omgeving geeft een gevoel van veiligheid en kan vertrouwen bevorderen. Jongeren kunnen zich comfortabeler voelen om zichzelf te uiten, vragen te stellen en deel te nemen aan sociale interacties. Dit gevoel van veiligheid kan de basis vormen voor positieve sociale ervaringen en het ontwikkelen van gezonde relaties.

3.2.2 Continuïteit in begeleiding

Continuïteit in begeleiding is belangrijk. Discontinuïteit van professionals en begeleiders vinden de jongeren lastig. Iedere keer moeten ze opnieuw hun verhaal vertellen. De jongeren blijven ondersteuning nodig hebben ook als begeleidingstrajecten zijn afgerond. Het is van belang om vinger aan de pols houden en de jongeren te blijven steunen om zelfstandig hun leven te kunnen leiden.

Het bieden van consistente begeleiding en ondersteuning aan jongeren is belangrijk voor verschillende levensdomeinen. Jongeren hebben behoefte aan een veilige en vertrouwde omgeving om te groeien en te leren. Door hen consistentie te bieden in de vorm van dezelfde begeleider of begeleidingsteam, kunnen ze een vertrouwensrelatie opbouwen. Dit helpt ze om zich op hun gemak te voelen, open te staan voor ondersteuning en zich kwetsbaar op te stellen. Jongeren hebben langdurige begeleiding nodig, waarbij verschillende aspecten van hun leven worden begeleid. Door continuïteit te waarborgen, kunnen begeleiders beter begrijpen welke strategieën werken, welke doelen worden nagestreefd en welke uitdagingen zich voordoen. Dit helpt bij het afstemmen van de begeleiding op de specifieke behoeften van de jongere en het voorkomen van fragmentatie in begeleiding.

Jongeren gedijen bij een gestructureerde omgeving en voorspelbaarheid. Door continuïteit in begeleiding te bieden, kan een consistente aanpak worden gehandhaafd. Dit betekent dat er consistentie is in de doelen, strategieën en methoden die worden gebruikt, wat kan bijdragen aan een betere effectiviteit van de ondersteuning. Hierbij is ook van belang dat er afstemming is tussen verschillende professionals die de jongeren begeleiden. Regelmaat is een belangrijk aspect voor jongeren waarbij wekelijkse contacten nodig zijn om begeleiding optimaal te kunnen laten zijn.

Voor jongeren kunnen overgangperiodes, zoals de overgang van school naar werk of naar zelfstandig wonen, uitdagend zijn. Continuïteit in begeleiding kan helpen bij het verminderen van stress en angst tijdens dergelijke overgangen. Het vertrouwde gezicht en de voortdurende ondersteuning kunnen jongeren helpen zich aan te passen aan nieuwe situaties en hen helpen succesvol te navigeren door veranderingen.

3.2.3 Peersupport en inzet ervaringsdeskundigheid

De inzet van peers en peercoaching wordt door jongeren erg gewaardeerd. Peersupport en peercoaching is voor hen belangrijk. De focus van peersupport ligt op het bieden van empathie, begrip en steun in lastige situaties. Het is gericht op het delen van gevoelens en ervaringen. Peercoaching is grotendeels gestructureerd en omvat een gepland coachingproces om bepaalde doelen te behalen. Beide vormen van begeleiding zorgen ervoor dat jongeren zich begrepen en gesteund voelen, wetende dat ze niet alleen zijn. Het delen van persoonlijke verhalen en strategieën helpt jongeren om met eigen uitdagingen om te gaan. Het zorgt voor een ontspannen sfeer en de jongere voelt zich gezien en durft ook eigen expertise en ervaringen in te brengen.

Peersupport helpt ook bij het opbouwen van zelfvertrouwen en het ontwikkelen van eigenwaarde. Het werkt daarmee empowerend. Het toewerken naar de foto-expositie leidde er toe dat de deelnemende jongeren met elkaar in gesprek zijn gegaan over waar elkaars kwaliteiten en motivaties liggen. Samen hebben zij elkaar geholpen om de foto-expositie te realiseren. Ze zijn letterlijk gezien en gehoord tijdens de expositie. Peersupport helpt bij ook het opbouwen van sociale verbindingen en vriendschappen. Het zorgt voor een gevoel van saamhorigheid en acceptatie. Jongeren hebben vergelijkbare ervaringen en dit helpt bij het uitbreiden van hun eigen netwerk. De appgroep die bijvoorbeeld is aangemaakt voor de foto-expo is nog steeds actief. Jongeren weten elkaar te vinden en er zijn vriendschappen ontstaan. Ze hebben ervaren dat ze in staat zijn om hun eigen leven positief te beïnvloeden.

Peersupport helpt jongeren ook om te kunnen praten met leeftijdgenoten over de problemen die ze ervaren. Dat vinden ze niet altijd makkelijk. Begeleiding hierbij kan jongeren leren hoe ze dat kunnen aanpakken.

Peer support biedt jongeren ook de mogelijkheid om ervaringen te delen en elkaar te helpen en ondersteunen bij opdrachten in onderwijs maar ook op het werk en in de woonsituatie.

Bij loopbaanoriëntatie bij New Rootz worden peercoaches ingezet. Deze peercoaches zijn op dat moment een rolmodel. Het zien van jongeren die hetzelfde hebben meegemaakt en uitdagingen hebben overwonnen inspireert jongeren en geeft hun hoop. Het motiveert ook om eigen doelen na te streven en te willen leren. Daarnaast worden de peercoaches van New Rootz ook ingezet als tolk of begeleider.

Ook de inzet van ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid is een werkzame factor in begeleiding. Ervaringsdeskundigen kunnen hun eigen ervaringen delen

en zich inleven in de situatie van de jongeren, waardoor er een sterke band van vertrouwen ontstaat. Ervaringsdeskundigen fungeren dan als rolmodellen en tonen jongeren dat ze hun uitdagingen kunnen overwinnen en een betekenisvol leven kunnen leiden, ondanks hun ervaringen. Door hun eigen herstelverhaal te delen, kunnen ze jongeren inspireren en empoweren om actief te werken aan hun eigen welzijn en groei.

Ervaringsdeskundigen kunnen hun persoonlijke kennis delen over hoe ze met moeilijkheden zijn omgegaan en welke strategieën en hulpbronnen hen hebben geholpen. Naast emotionele ondersteuning kunnen ervaringsdeskundigen jongeren praktische begeleiding bieden bij het navigeren door systemen, zoals de gezondheidszorg, sociale diensten, onderwijsinstellingen, enzovoort. Ze kunnen jongeren helpen bij het vinden van de juiste hulpverleners, het begrijpen van procedures en het effectief gebruik maken van beschikbare bronnen.

3.2.4 Positieve ervaringen opdoen, aandacht voor talentontwikkeling

Het lijkt voor de hand te liggen maar complimenteren werkt. Het opdoen van positieve ervaringen is helpend. De jongeren krijgen het gevoel gezien en gehoord te worden en dit zorgt ervoor dat de jongeren in hun kracht komen te staan. Ook de expertise van de jongeren wordt zo meer aangesproken. Op zoek gaan naar talenten van jongeren en hier creatieve middelen bij inzetten werkt. Voorbeelden zijn hiphoplekken, Walk & Talks met peer coaches, Talent Nights, Samen koken en jongeren vooral de ruimte geven zelf hun talenten te laten ontdekken.

In het onderzoek is een aantal methodieken naar voren gekomen die aansluiten bij de jongeren. Oplossingsgericht werken, kijken naar oplossingen en mogelijkheden die werken. De talenten van de jongeren zijn belangrijk. Oplossingsgerichte gespreksvoering zoals de cirkeltechniek (Visser, 2020) helpt jongerencoaches om met de jongeren in gesprek gaan om zo te kijken waar de talenten van de jongeren liggen. De Cirkeltechniek is gericht op oplossings- en progressiegericht coachen. Inzichtelijk wordt gemaakt wat al is bereikt en welke progressie je nog wilt boeken.

De methode Deep Democracy (Weijers, 2019) is een belangrijk onderdeel in de begeleiding die New Rootz biedt aan de jongeren. Jongeren leren hier hun mening te geven. Deep Democracy is een zienswijze en een methode die de onderstroom in groepen zichtbaar en hanteerbaar maakt. Tegenstellingen en botsende meningen worden op respectvolle wijze met elkaar onderzocht in dialoog en in discussie.

Aandacht voor talentontwikkeling, positieve aspecten van jongeren benoemen en jongeren een stem geven helpt jongeren in hun ontwikkeling. Door alle positieve factoren te benadrukken, worden de jongeren gemotiveerd en krijgen ze meer zelfinzicht. Werkzame factoren in begeleiding zijn enthousiasme, oprechte interesse, open houding, flexibel en respectvol zijn. Door deze houding en werkwijze van de jongerencoaches wordt er een veilige sfeer gecreëerd in de groep. Dit zorgt ervoor dat de jongeren het gevoel krijgen dat ze zichzelf mogen zijn en de jongeren een goede werkhouding laten zien. In deze groepsdynamiek waar iedereen zich veilig voelt, stellen de jongerencoaches zich zo op dat ze ook van de jongeren kunnen en willen leren. Kunnen leren en fouten mogen maken is belangrijk. Die tijd wordt veel jongeren nauwelijks gegund.

3.2.5 Aandacht voor bedrijfscultuur

Trajectbegeleiding en jobcoaching spelen een belangrijke rol om jongeren hun plek te leren vinden binnen de sociale omgeving van werk. Bij één jongere heeft de jobcoach dezelfde culturele achtergrond en dat wordt als prettig ervaren en 'geeft een klik'. Om jongeren beter te kunnen begeleiden naar een baan zal er aandacht moeten zijn voor de bedrijfscultuur van het bedrijf waar de jongere stage gaat lopen of gaat werken. Dit helpt voor de jongere om op een plek te komen waarvan zij beter kunnen inschatten of dat bij hun past. Ook is het van belang dat het bedrijf meer weet van de jongere zodat verwachtingen over en weer besproken kunnen worden. Werken aan een inclusieve werkomgeving vraagt meer begeleiding aan zowel de jongeren als aan het bedrijf.

Werken als dagbesteding of werken met behoud van uitkering vinden jongeren wel belangrijk om van betekenis te kunnen zijn. Liever hadden ze hier ook loon voor gehad. Gezien worden binnen werksituaties is belangrijk.

3.2.6 Aandacht voor natuur

Uit de interviews blijkt dat natuur bij veel jongeren een belangrijke rol speelt. Ze zijn er actief door te wandelen, hard te lopen of te werken. Voorbeelden hiervan zijn het hebben van een eigen moestuin, vrijwilligerswerk doen in een natuurtuin, het hebben van een hond die uitgelaten moet worden. Ze komen hier tot rust en voelen zich er thuis. Blootstelling aan natuur heeft positieve effecten op het welzijn van jongeren. Het leidt tot vermindering van stress, angst en depressieve gevoelens en het bevordert een algemeen gevoel van welbevinden en vergroot de veerkracht. Tijd doorbrengen in de natuur helpt jongeren ook om zichzelf beter te leren kennen en op het gebied van zelfreflectie. Het vrijwilligerswerk dat

jongeren doen in de natuur zorgt voor sociale interactie en helpt hen om sociale vaardigheden beter te ontwikkelen. Dit kan het gevoel van verbondheid vergroten en helpen bij het opbouwen van relaties met anderen. Natuur kan gezien worden als werkzame factor voor het versterken van sociale kwaliteit.

3.3 SAMEN LEREN EN IMPACT CREËREN

Tijdens twee bijeenkomsten van leeratelier JIP is aandacht geschonken aan de vraag hoe kunnen jongeren meedoen op een manier die bij hun past.

Bijeenkomst één bestond uit drie werkvormen;

1. Op de zoekist

Als aftrap vroegen we gastheren ROC Nijmegen waar zij trots op zijn als het gaat om het vergroten van kansen van jongeren vanuit het perspectief van ROC Nijmegen. Op ROC Nijmegen is er door en voor studenten pedagogiek een studievereniging opgericht. Dit unieke initiatief draagt bij het jezelf trots voelen als mbo'er.

2. JIP café

In drie groepen en twee rondes gingen de tafelgasten in gesprek met een van de drie vragen. De volgende acties werden genoteerd:

- Schakelen en makelen: wat is er al in huis aan expertise in het netwerk van JIP om vragen te beantwoorden die binnen het netwerk spelen? Als reactie hierop is een LinkedIn-groep gestart voor JIP.
- Kijkje in de keuken bij een van de Praktijkleerroutes van RijnIJssel
- Bijeenkomst jongeren voor kennismaking met JIP (onder meer via praktijkleerroutes)

In antwoord op de vraag hoe we met elkaar willen leren en veranderen en wie of wat we daarbij nodig hebben zijn vooral de ervaringen van jongeren en hun perspectief. Professionals geven aan behoefte te hebben om te leren hoe ze de ervaringen van jongeren boven tafel kunnen halen en in gesprek kunnen gaan met jongeren waarbij jongeren worden gezien als partners. Andere leervragen zijn meer zicht krijgen op betekenisvolle plekken voor jongeren en hoe peer to peer projecten met jongeren en studenten op te zetten. Het samen leren kan ook door goede voorbeelden en casuïstiek te delen en elkaar beter te leren kennen. In antwoord op de vraag wie hiervoor nodig zijn, zijn jongeren zelf waarbij we

jongeren die niet op school zitten niet vergeten mogen worden, professionals uit verschillende domeinen en naast professionals ook mensen uit het bedrijfsleven, politie en justitie.

Tijdens de tweede bijeenkomst van leeratelier JIP is met betrokken partijen de toekomstperspectieven van jongeren met een ondersteuningsbehoefte besproken. Aanwezig waren: Buurtteams Jeugd & Gezin Nijmegen, Stichting Perspectief, ROC Nijmegen, Gemeente Nijmegen, Pluryn, MEE Geldersepoort, Werkbedrijf Rijk van Nijmegen, Participatiepartners/ZorgbelangInclusief, medewerkers van de HAN en jongeren zelf (zie [blog](#)).

De eerste opvallende conclusie van de bijeenkomst was dat het vaak niet de jongeren zélf, maar hun netwerken (ouders, school, hulpverlening) zijn die perspectief hebben op en zich zorgen maken over de toekomst van de jongere. Jongeren met ondersteuningsbehoeften zijn zelf meestal met het hier en nu bezig. Ze hebben nu zorgen, problemen en uitdagingen die ze willen oplossen. Verder kijken dan dat kan moeilijk zijn. Dan kan het ook lastig zijn om als onderzoeker of hulpverlener een beeld te krijgen van wat een jongere wil in de toekomst. De belangrijkste taak voor hen is dan ook om opnieuw te leren luisteren en andere manieren vinden om jongeren uit te nodigen te vertellen en te ontdekken. Het advies van jongeren aan professionals is, wees creatief en durf buiten de lijntjes te kleuren. Geef jongeren andere manieren om te onderzoeken en te laten vertellen wat hun toekomstperspectief is. Denk bijvoorbeeld aan je toekomstperspectief visualiseren aan de hand van tekeningen en afbeeldingen. Daarnaast werd het belang van talentontwikkeling onderstreept. Biedt jongeren ook de ruimte om fouten te mogen maken.

Vanuit deze bijeenkomst zijn drie creatieve ideeën opgeborend:

1. Consulenten Tinder: een applicatie waarin jongeren verschillende consulenten kunnen leren kennen en de juiste *match* kunnen vinden. Op deze manier zitten jongeren zelf aan het roer en kunnen zij zelf de hulpverlener vinden die bij hen past.
2. Wervingsmarkt: waarin de behoeften van jongeren centraal staan en zij zich kunnen presenteren op een manier die bij hun past en waarbij professionals en hulpverleners, maar ook Human Resources de rol hebben om te luisteren. Dit in de plaats van een banenmarkt waarbij werkgevers zich presenteren en gekeken wordt welke jongere wel of niet past binnen het bedrijf.
3. Spiegelbijeenkomst organiseren door jongeren i.s.m. JIP waarbij jongeren (binnenkring) onderwerpen adresseren aan de buitenkring (professionals).

De bevindingen uit het onderzoek gaan ook een plek krijgen binnen Sociaal-Fair Health van de HAN. Binnen Fair Health wordt met partners uit de regio gewerkt op verschillende thema's aan het verkleinen van sociaaleconomische gezondheidsverschillen. In onderwijsprojecten, in onderzoekstrajecten of in leergemeenschappen. Onderzoekers, docenten en studenten werken uit allerlei vakgebieden samen. Ze betrekken daarbij de mensen met ervaringskennis en professionals uit het werkveld. Dit onderzoek sluit aan bij twee thema's:

1. Inclusief onderwijs en werk

Dit thema richt zich op mensen met een chronische gezondheidsprobleem of beperking. Zij ervaren mogelijk hindernissen om volwaardig te participeren in scholing en werk. Het themateam heeft als hoofdvraag "Hoe maken we het mogelijk dat zij kunnen meedoen op school en op de arbeidsmarkt?". In

2. Betere sociaaleconomische positie

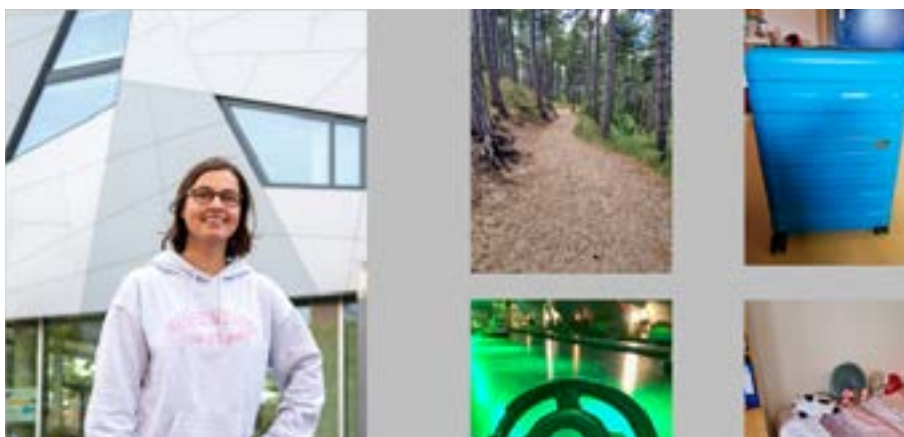
Dit jaar wordt er een pilot ontwikkeld voor professionalisering van HBO-docenten gericht op gelijke kansen voor studenten. De nadruk ligt op de overgang van MBO naar HBO. De bevindingen van dit onderzoek worden gedeeld en we gaan bespreken hoe de bevindingen geborgd kunnen worden.

Ook binnen het leeratelier JIP wordt er een vervolg gegeven aan de bevindingen van dit onderzoek. In november 2023 wordt er een bijeenkomst georganiseerd rond een aantal concrete leervragen van de gemeente Nijmegen rondom het monitoren van jongeren. Deze leervragen worden besproken in het brede netwerk van JIP. Deze leerbijeenkomst start met een inhoudelijke bijdrage vanuit dit onderzoek. Vanuit JIP wordt ook gedacht aan een bijdrage vanuit Werkzaak Rivierenland.

Impact voor de opleidingen

De bevindingen van het onderzoek zijn gedeeld binnen de Master- en bacheloropleidingen pedagogiek en in januari 2024 wordt er een symposium georganiseerd waar studenten en jongeren zelf workshops geven over inclusief onderwijs en werk, inzet van ervaringsdeskundigheid en peersupport, verbetering studentenwelzijn en creatieve workshops hoe beter aan te sluiten bij jongeren.

Sanne

Ik word blij van de kermis, ik heb dan veel plezier en geniet van de muziek die er gedraaid wordt. Ook de lampjes, de sfeer en natuurlijk de attracties maken me blij. Ik heb het gevoel dat ik op de kermis weer een beetje kan spelen. Ik ga graag met vrienden of mijn ouders naar kermissen toe.

In het bos word ik rustig. Mijn hoofd wordt kalmer. Ik wandel graag met mijn opa en oma door het bos, maar ook wel eens alleen.

Doordeweeks woon ik op mezelf. Op een plek voor begeleid wonen, in de weekenden ga ik naar mijn ouders. De koffer reist elke keer met me mee.

Ron

Iedereen kent me met mijn koptelefoon op. Ik draag hem in drukke ruimtes en buiten in de stad, in de trein en op de fiets, en thuis. Ik ben snel afgeleid. Dat is lastig in ruimtes waar andere mensen zijn. Ook had ik veel geluidsoverlast van mijn burens, en kon ik geen betaalbare woning vinden. Gelukkig kwamen er koptelefoons en kan ik nu vrijwel overal zorgen voor mijn eigen prikkelarme omgeving. Ik luister ook graag naar muziek! Ik moet wel aan mijn grenzen blijven denken. Meerdere keren per dag krijg ik de melding dat ik de koptelefoon langer gebruik dan goed is voor mijn oren.

Toen ik besloot te stoppen met mijn tweede universitaire studieopgave, wist ik dat ik niet gemaakt was voor het leren uit boeken. Ik zocht dus naar een meer praktijkgerichte studie. Ik kwam uit bij muziektherapie. Ik startte enthousiast, maar vond geen structuur door veel lesuitval en steeds veranderende opdrachten. De lessen waren chaotischer dan ik aankon, ik snapte de samenhang van vakken niet en de focus lag veel minder op praktische muzikale vaardigheden dan mij verteld was.

Gezellig toch, zulke kleurrijke lampen? Vrolijk en anders dan anders: wellicht zelfs uniek? Opvallend, maar niet te schreeuwerig; bijzondere vormen, maar symmetrisch. Ze hingen door het hele gebouw. Ondertussen zijn de meeste vervangen door een soort stapeltjes van standaard moderne zwarte zwevende cirkel-lampen. Mogen we hier afwijken van de norm? Mogen we hier kleurrijk en anders zijn? Mogen we hier eigen talenten, visies en persoonlijkheden ontwikkelen in een studie? Mogen we uniek blijven? Of creëren docenten nu ook liever kleurloze standaardfiguren zonder hoekjes?

4. CONCLUSIES EN REFLECTIE

Wat dragen de bevindingen uit de verschillende deelstudies bij aan het versterken van sociale kwaliteit?

Sociaal economische zekerheid

Voor de jongeren in de leeftijdsgroep van 18-28 jaar is sociaal economische zekerheid nodig om zich verder te kunnen ontwikkelen op alle levensdomeinen, hun leven te normaliseren, een positief zelfbeeld te krijgen en zelfredzaam te worden. Veel jongeren zijn afhankelijk van een uitkering en dat zorgt ervoor dat ze in hun primaire levensonderhoud kunnen voorzien. Deze uitkering biedt echter weinig mogelijkheden om zich verder te kunnen ontwikkelen en zorgt ervoor dat jongeren niet mee kunnen doen daar waar ze dat wel graag zouden willen.

Jongeren die werken in de vorm van dagbesteding of met een uitkering zouden graag zien dat ze hiervoor 'loon' krijgen. Dat beïnvloedt hun zelfbeeld positief. Bij sociaal economische zekerheid gaat het om financiële middelen voor jongeren om zich te kunnen ontwikkelen, financieel onafhankelijk en daarmee ook zelfstandig te kunnen zijn. Ze hebben structuur en dagindeling nodig om aan sociaal economische zekerheid te kunnen werken. Sommige jongeren lukt het niet om volledig te kunnen werken en krijgen om die reden minder betaald. Jongeren die nooit het productie niveau zullen halen van andere werknemers weten dat ze altijd minder zullen verdienen. Dit zorgt voor kansenongelijkheid.

Jongeren vinden aandacht voor natuur belangrijk. Onderzoek laat zien dat natuur de concentratie van hen verbetert. Natuur heeft een positief effect op leefomgeving, welzijn en gezondheid van mensen (Kaplan & Kaplan, 1989; Meuwese, 2015). Groen en natuur in de directe woonomgeving dragen bij aan ontspanning, welzijn en gezondheid. Daarnaast kan natuur meer ingezet worden in begeleidings-trajecten van jongeren.

Jongeren met een ondersteuningsbehoefte hebben ook te maken met een complex stelsel van regelingen die op hen van toepassing zijn en komen daarbij verschillende professionals tegen.

Interprofessioneel werken biedt de mogelijkheid voor professionals om kennis en vaardigheden te delen en van elkaar te leren. Dit vergroot de effectiviteit en kwaliteit van de ondersteuning die aan jongeren wordt geboden. Professionals proberen jongeren zo goed mogelijk te laten participeren, maar geven aan

vast te lopen in bureaucratie en vastgestelde kaders (zie ook van Bodegom et al., 2019). Het samenwerken met veel verschillende ondersteuners maakt dat jongeren niet goed weten bij wie ze waarvoor terecht kunnen en dat er overlap of juist lacunes kunnen ontstaan in de begeleiding. De ideale toekomst wordt bepaald door gezamenlijke budgetten en ontschotting tussen de verschillende levensdomeinen; wonen, onderwijs, zorg en welzijn. Eén life coach die de jongere langdurig begeleidt en interprofessioneel samenwerkt met mede professionals die elkaar zien als partners in een gezamenlijke ambitie jongeren met een ondersteuningsbehoefte te begeleiden. Discontinuïteit in begeleiding zorgt ervoor dat jongeren dit bondgenootschap nu niet ervaren. Tijdelijkheid, wisseling en discontinuïteit zijn begrippen die het sociaal- en jeugd beleid lijken te domineren (Engbersen et al., 2022). Er is juist behoefte aan vertrouwde, aan vaste contacten, aan rust en aan zekerheid. Engbersen e.a. betogen dat politiek en bestuur serieus werk moeten maken van continuïteit in beleid, in organisaties en in professionele relaties. Erkenning van de expertise en 'eigen wijsheid' van jongeren zelf zal dan uitgangspunt moeten zijn zowel in beleid als uitvoering zodat jongeren kunnen bepalen waar aan ze willen werken. Het vraagt strijdvaardigheid van professionele begeleiders om de belangen van jongeren onder de aandacht te brengen, machtsverschillen en onrechtvaardigheid te bevragen en zich actief te verzetten tegen beleid dat jongeren uitsluit. Kaulingfreks (2023) spreekt over radicaal engagement dat nodig is om vastgeroeste machtsstructuren open te breken.

Sociale inclusie en sociale cohesie

Bij sociale inclusie vinden jongeren het van belang om sociale steun te krijgen door iemand die dicht bij hen staat. Culturele sensitiviteit en continuïteit in contacten kunnen hier een bijdrage aan leveren. Ook geven jongeren aan het belangrijk te vinden om gezien te worden. Jongeren met een ondersteuningsbehoefte hebben een laag zelfbeeld en voelen zich ondergesneeuwd in de traditionele contexten van onderwijs en werk. Kleinschalige omgevingen waar jongeren kunnen werken aan hun talenten, fouten mogen maken, van en met elkaar kunnen leren zorgt ervoor dat ze zich gezien en erkend voelen. Dit geldt voor zowel het onderwijs als in andere begeleidingstrajecten. Om aan sociale inclusie en cohesie te kunnen werken zijn ook informele plekken waar jongeren elkaar kunnen ontmoeten belangrijk en waar gemeenschappelijke interesses van de jongeren centraal staan. Informele plekken staan vaak nog niet op het netvlies van professionals. Hier zicht op hebben en jongeren hier op wijzen kan helpend zijn.

Bij sociale cohesie is het eigen netwerk van ouders en vrienden van belang. In begeleidingstrajecten zouden zij meer betrokken kunnen worden. Jongeren geven aan dat vrijwilligerswerk doen er voor zorgt dat zij van betekenis zijn en andere mensen leren kennen. De mogelijkheden van vrijwilligerswerk zou in begeleiding van jongeren meer onderzocht kunnen worden. Niet als vervanging van werk maar als mogelijke vrijetijdsinvulling.

In het onderwijs geven jongeren met een ondersteuningsbehoefte aan verbondenheid te missen met mede studenten en docenten.

Om sociale inclusie en sociale cohesie te bevorderen kan er meer ingezet worden op peer-support en ervaringsdeskundigheid. Peer-ondersteuning houdt in dat jongeren elkaar ondersteunen op basis van gedeelde ervaringen en gelijkwaardigheid (Manders, et al., 2017). Verschillende onderzoeken laten zien dat het van belang is dat er een klik of 'goede chemie' is tussen peer en jongere uit de doelgroep (Sonneveld, 2016). Peer-ondersteuning kan helpen bij het opbouwen van vriendschappen, het ontwikkelen van sociale vaardigheden en het vergroten van inclusie. Ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid kunnen ook een belangrijke rol spelen bij peer-ondersteuning van jongeren. Het versterkt identificatie en empathie: Jongeren voelen zich vaak meer begrepen en gesteund wanneer ze praten met iemand die soortgelijke ervaringen heeft doorgemaakt.

Rol van het onderwijs

De verhalen van de jongeren laten zien dat veel van hen zijn uitgevallen in het onderwijs en dat er een 'mismatch' was met leerkrachten, docenten en begeleiders. Er is nog een lange weg te gaan om van inclusief onderwijs te kunnen spreken. Inclusief onderwijs moet volgens Wienen (2022) starten bij de vraag hoe je goed onderwijs biedt aan de hele populatie van de school en niet vertrekkend vanuit het individuele kind. Starten bij de context in plaats van bij het individu. Uitgaan van een pedagogische relatie waarin de verwachtingen zo hoog mogelijk worden gehouden. Om zo te komen tot een onderwijssysteem dat leren mogelijk maakt voor iedereen. Voor de jongeren heeft het veel te maken met gezien worden door een ander. Ze vinden dat ze te weinig zijn gezien door docenten of begeleiders. Notten (2021) geeft aan dat op het moment dat een jongere écht gezien wordt door iemand, het mogelijk wordt om stappen te zetten. Zij noemt zo'n iemand een *gids*. Iemand die de jongere kan vertrouwen, die een voorbeeld is, die inspireert hen op ideeën brengt, zonder vooroordeel naar hen luistert en iemand die toegang geeft tot perspectieven en mogelijkheden die jongeren zelf niet kennen vanuit hun eigen omgeving. Iemand met wie ze op een

bepaalde manier een vertrouwensband kunnen opbouwen. Zo'n gids is belangrijk om het onderwijs te kunnen blijven volgen, sociale vaardigheden te kunnen blijven ontwikkelen die zo nodig zijn voor sociale inclusie en sociale cohesie. Het onderwijs heeft een belangrijke rol om in het belang van jongeren juist ook aan deze twee condities te werken. De afgelopen decennia is het onderwijs teveel gericht geweest op kwalificatie om hiermee sociaal economische zekerheid te kunnen waarborgen. Het accent hierop heeft ervoor gezorgd dat de pedagogische taak die het onderwijs ook heeft voor een groot deel is verdwenen. Dit heeft direct gevolgen voor hun sociale kwaliteit. Biesta en Pols (2012) geven aan dat het ook een taak van het onderwijs is om jongeren uit te dagen, te ondersteunen hun eigen leven te leiden en dat op verantwoordelijke wijze te doen. Het gaat er dan om dat we jongeren in de positie stellen verantwoordelijkheid te nemen voor de vragen die op hen afkomen. Dit vraagt om aandachtige betrokkenheid bij de leerling en student als mens (Bastiaansen, 2022).

Sociale Empowerment

Versterken van sociale kwaliteit van jongeren met een ondersteuningsbehoefte gaat om het versterken van sociaal veerkrachtig opgroeien van deze jongeren zodat zij kunnen deelnemen aan de samenleving op een manier die bij hen past. Sociale empowerment gaat over mogelijkheden tot zelfbeschikking en zelfrealisering, ondersteund en versterkt door relaties en structuren. De bevindingen uit het onderzoek laten zien dat jongeren beperkt worden in hun mogelijkheden tot zelfbeschikking en afhankelijk worden gemaakt door het al eerder genoemde complexe stelsel van regelingen. Jongeren worden hiermee afhankelijk gemaakt van systemen. Vanuit sociaal pedagogisch perspectief bezien is sociale empowerment het vertrekpunt en tevens het doel om met jongeren te werken aan het versterken van sociale kwaliteit. Jongeren zullen in staat moeten zijn om hun stem te laten horen en zullen daar in begeleid moeten worden. Dit sluit aan bij Freires kritische sociale pedagogiek (Freire, 2018). Kaulingfreks (2023) distilleert drie kernbegrippen uit deze kritische sociale pedagogiek: 'Solidariteit, eigenwijsheid en strijdvaardigheid'. Als we de uitdagingen zien waar jongeren met een ondersteuningsbehoefte voor staan helpen deze drie begrippen om hun sociale kwaliteit te kunnen verbeteren. Deze kernbegrippen vanuit de kritische sociale pedagogiek sluiten direct aan bij de onderliggende waarden van het concept sociale kwaliteit (solidariteit, rechtvaardigheid, gelijkwaardigheid, menselijke waardigheid). Volwassenen kunnen zich meer als bondgenoot opstellen om jongeren te ondersteunen, zowel op persoonlijk als maatschappelijk vlak.

Met dit onderzoek is getracht het concept sociale kwaliteit vanuit het perspectief van jongeren te operationaliseren. De vier condities van sociale kwaliteit (sociaal economische zekerheid, sociale inclusie, sociale cohesie en sociale empowerment) zijn als analysemodel gebruikt bij de individuele interviews en de focusgroepinterviews. Hiermee is een eerste stap gezet om inzicht te krijgen wat jongeren zelf belangrijk vinden als het gaat om sociale kwaliteit en ook wat hierbij werkzame mechanismen in begeleiding kunnen zijn om de sociale kwaliteit te versterken. Theorievorming over het concept sociale kwaliteit ten aanzien van jongeren zal verder doorontwikkeld moeten worden waarbij begrippen als empowerment en agency van jongeren in samenhang met de andere condities aandacht behoeven.

Reflectie op onderzoeksmethoden

Gedurende het gehele onderzoek is er voortdurend aandacht geweest voor een dialogische relatie met de jongeren, de studenten, de professionals en een streven naar dialogische intersubjectiviteit. Hiermee wordt bedoeld: interactie, openheid, wederzijds vertrouwen en respect en een zekere mate van symmetrie (Maso & Smaling, 1998). Er is getracht een gezamenlijk leertraject voor jongeren, studenten, onderzoekers en professionals te realiseren en daarmee partnerschap tussen jongeren en volwassenen te versterken: we hebben jongeren invloed gegeven zodat er meer recht is gedaan aan de wijze waarop zij zelf hun wereld zien. Het 'samen onderzoeken' bood de mogelijkheid om de onderlinge band tussen jongeren en volwassenen te versterken; er is gelijkwaardig samengewerkt in het onderzoek waarbij ieders bijdrage waardevol was. Op deze manier hebben we onderzoek en onderwijs ook met elkaar willen verbinden. Dit vraagt om een flexibele inzet en een voortdurende zoektocht naar welke dataverzamelmethode het best past.

Jongeren hebben te maken met een discontinuïteit aan begeleiding. Dit heeft ook zijn weerslag gehad op het onderzoek. Bij Pluryn hebben de twee jobcoaches gedurende het onderzoek een andere baan aanvaard, evenals de twee begeleiders van Daatlab. Dit maakt het lastiger om de onderzoeks-bevindingen goed te borgen in die twee praktijken. In de toekomst zou dit ondervangen kunnen worden door binnen organisaties meer draagvlak te creëren en de onderzoeksgroep te verbreden.

5. OPLOSSINGSRICHTINGEN

In dit hoofdstuk worden aanbevelingen voor oplossingen gedaan naar aanleiding van het onderzoek. Het versterken van sociale kwaliteit voor jongeren met een ondersteuningsbehoefte vereist een holistische aanpak die rekening houdt met de individuele behoeften en omstandigheden van jongeren. Op basis van de conclusies komen we tot de volgende met elkaar samenhangende oplossingsrichtingen.

1. Kleinschalige omgevingen creëren in onderwijs, wonen en werken. Jongeren worden zo meer gezien en vinden het zelf makkelijker om relaties met anderen aan te gaan.
2. Inclusief onderwijs waar meer ruimte is voor diversiteit en aandacht voor jongeren die meer ondersteuning nodig hebben. Dit betekent minder prestatiegericht onderwijs en meer tijd en ruimte voor jongeren om hun talenten te kunnen ontwikkelen. Dit betekent niet direct maatwerk regelen voor deze jongeren maar juist aandacht voor de context van het onderwijs. Docenten, studieloopbaanbegeleiders en onderwijsmanagement zullen hierover met elkaar het gesprek moeten aangaan. Kleinschalige omgevingen zijn hierbij helpend evenals peer-ondersteuningssystemen tussen studenten.
3. Het stimuleren door professionals van peer-ondersteuningssystemen waarbij jongeren zonder ondersteuningsbehoefte gekoppeld worden aan jongeren met een ondersteuningsbehoefte. De inzet van ervaringsdeskundige jongeren is hierbij belangrijk. Ervaringsdeskundigen dienen goed te worden opgeleid en ondersteund in hun rol als peer-ondersteuners. Ze moeten kennis hebben van hun eigen ervaringen, maar ook van relevante behandelmethoden, ethische richtlijnen en grenzen. Door ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid op een gestructureerde en professionele manier in te zetten, kan peer-ondersteuning van jongeren effectief zijn in het bevorderen van welzijn, herstel en hen helpen zichzelf beter uit te spreken.
4. Het bevorderen van gelijke kansen: creëer gelijke kansen voor jongeren door ervoor te zorgen dat ze toegang hebben tot dezelfde activiteiten en kansen als hun leeftijdsgenoten. Dit kan onder meer betrekking hebben op sportactiviteiten, kunst, cultuur en andere ervaringsgerichte leeractiviteiten.

Dit betekent dat gemeentes meer moeten nadenken over structurele maatregelen i.p.v individuele regelingen voor leerlingen en jongeren en vraagt ook iets van kennis en vaardigheden van de (veelal) vrijwilligers die betrokken zijn bij dergelijke activiteiten.

5. Normaliseren om het alledaagse leven te versterken. Het voorturend 'labelen' draagt niet bij aan het zelfbeeld en de zelfredzaamheid van jongeren. De samenleving zal gesensibiliseerd moeten worden om meer begrip te krijgen voor de uitdagingen waarmee jongeren met een ondersteuningsbehoefte worden geconfronteerd. Dit is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle professionals die met jongeren werken, van beleidsmakers, managers en ook van jongeren zelf. Zij zullen hun stem moeten laten horen en ook moeten leren om die stem te gebruiken. Dit helpt bij het verminderen van stigma's en het bevorderen van een inclusieve houding ten opzichte van deze jongeren. Stem geven aan jongeren betekent ook hen hiervoor uit te nodigen, niet alleen binnen de kaders van de gremia die binnen instellingen worden gehanteerd maar ook daarbuiten. In de opleidingen van toekomstige professionals meer aandacht schenken aan politiserend werken om bestaande machtsstructuren te kunnen doorzien en jongeren om wie het gaat te begeleiden in hun agency met als doel daadwerkelijke veranderingen te kunnen bewerkstelligen. Normaliseren betekent ook het normaliseren van transitie momenten in het leven van de jongere en deze niet teveel te institutionaliseren. Hiermee wordt afhankelijkheid gecreëerd van de jongere aan instituties en dit gaat voorbij aan de agency van jongeren zelf.
6. Aandacht voor de mogelijkheden van natuur in de begeleiding van jongeren en jongeren hier ook een actieve rol in laten spelen. Zorg, onderwijs en welzijn meer verbinden met groen en natuur. Binnen opleidingen sociaal werk komt er steeds meer aandacht voor eco-sociaal werk met als doel te werken aan een duurzame samenleving die sociaal en ecologisch rechtvaardig is. Jongeren hebben aangegeven hierin een belangrijke rol te kunnen en willen spelen. Gemeenten en organisaties kunnen daarbij vaak meer doen dan nu wordt gerealiseerd. Hierbij kan aangesloten worden bij bestaande projecten om natuurzorgverbindingen te realiseren. Denk bijvoorbeeld aan vormen van stadslandbouw, herinrichting van groen en natuur. Bij het ontwerp en de inrichting van stedelijk groen kan er meer rekening gehouden worden met jongeren die niet zo gemakkelijk uit zichzelf naar buiten gaan. Dat vraagt

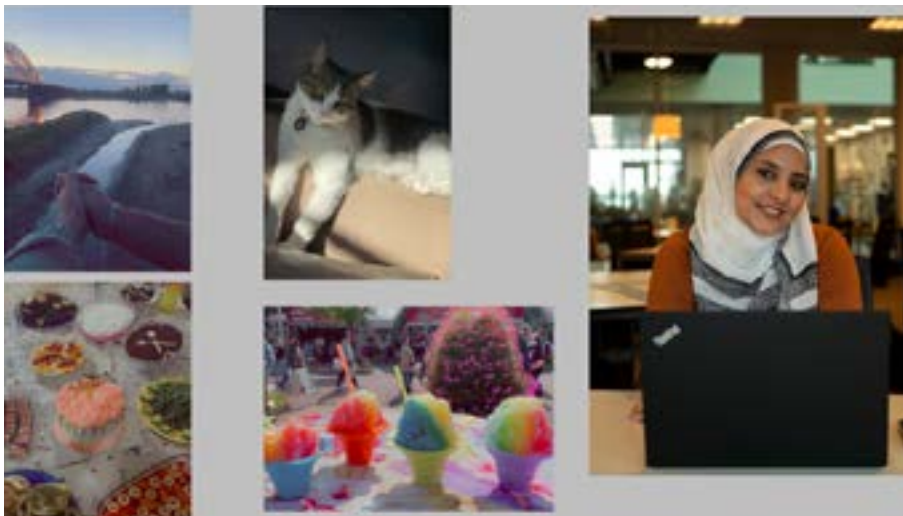
om een inclusieve buitenruimte en verbinding van het sociale en ruimtelijke perspectief.

7. Interprofessionele samenwerking versterken door holistisch te werken. Meer continuïteit en naadloze overgangen in de transitie momenten in het leven van de jongeren, ook tussen de verschillende levensdomeinen. Er is sprake van een breed draagvlak voor het collectief financieren van onderwijs en zorg. Bij alle betrokkenen - ouders, professionals, beleidsmakers en bestuurders uit onderwijs en van gemeenten - leeft de wens voor een duurzame en structurele oplossing. De ministeries VWS en OCW hebben een wetswijziging aangekondigd, maar dat kost tijd. Collectief financieren is een stap in de goede richting maar vóór die tijd kunnen gemeentes zorgen dat jongeren niet van het kastje naar de muur gestuurd worden maar zorgen voor één contactpersoon van wie ze hulp en ondersteuning krijgen.

Op dit moment staat het beroep van de professional teveel centraal. Hier ligt een taak voor het middelbaar en hoger beroepsonderwijs die jeugdprofessionals opleiden, waarbij het perspectief van de jeugdigen centraal komt te staan en interprofessioneel samenwerken een kerncompetentie dient te worden.

Daarnaast is interprofessioneel werken nodig om gezamenlijke besluitvorming aan te moedigen, waarbij alle betrokken professionals, jongeren en hun families actief deelnemen aan het besluitvormingsproces. Door verschillende perspectieven en expertises samen te brengen, kunnen betere beslissingen worden genomen die aansluiten bij de behoeften en doelen van de jongeren. Schakel hierbij ook jongeren in met ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid.

Rula

De poes heet Candy, ze is een moederkat en heeft net kittens gekregen. Candy woont bij mijn de ouders. Ik zorg met mijn twee zussen voor Candy. Ik hou heel veel van mijn poes en voelt me verantwoordelijk voor haar. Ik ga naar de dierenarts, geeft haar eten, drinken en aandacht. Ik ben gaan samenwonen met mijn man in een klein appartement. Het appartement is te klein voor het houden van huisdieren, Candy kan dus niet mee. Ik mis haar erg.

Op moederdag maken we allerlei hapjes. Behalve de taart op de foto hebben mijn moeder, zussen en ik alles zelfgemaakt. We hebben dit feestmaal gemaakt om mijn moeder te vieren.

Ik wandel regelmatig met mijn man. We vonden de zonsondergang romantisch, vandaar de foto. Ik heb mijn man ontmoet via vrienden.

Deze foto is gemaakt tijdens een uitje naar de Bazaar in Beverwijk. Voordat ik getrouwd was ging ik samen met mijn vader, moeder, zussen en broer ijsjes eten op dit terras. Nu ik getrouwd ben ga ik vaak met mijn man naar deze stad. Mijn man gaat dan bijkletsen met een vriend van hem in een winkel die die vriend heeft, terwijl ik de stad in ga om te winkelen en een ijsje eet.

Brendon

Brendon over zichzelf: op eigen kracht, een echte scout, een hart van goud, puur, een echte doener en hart op de juiste plek.

Ik ben klaar met mijn opleiding voor assistent logistiek medewerker niveau 1 van het ROC. Nu ben ik bezig met mijn niveau 2 opleiding. Ik hoop dat ik een goeie, stabiele baan kan vinden en dan een goeie start heb met mijn volwassen leven als ik dadelijk alleen ga wonen. Na mijn stage werk ik nu bij het Radboud UMC in het magazijn. Ik hoop dat ik daar fulltime kan beginnen met werken. Zo niet dan hoop ik gewoon dat ik een tijd nog wel gewoon eventjes stage kan blijven lopen. Want ze vinden me daar één van de beste werknemers. Na mijn opleiding zou ik een baan als logistiek medewerker willen hebben. Het liefst bij het Radboud UMC. Ze betalen nu mijn opleiding. Ik zou graag een beetje ook logistieke dingen willen doen zoals vrachtwagens lossen, misschien ook route rijden.

BRONNENLIJST

- Abma, T., Banks S., Cook, T., Dias, S., Madsen, W., Springett, J., & Wright, M.T. (2019). *Participatory Research for Health and Social Well-being*. Springer International Publishing.
- Bastiaansen, L. (2022). *Aandachtige betrokkenheid als pedagogische grondhouding: Een onderzoek naar de pedagogische betekenis van aandachtige betrokkenheid in het onderwijs*. Garant Uitgevers.
- Biesta, G., & Pols, W. (2012). *Goed onderwijs en de cultuur van het meten*. Boom Lemma.
- Bodegom, B., Meesters, J., Verharen, L., (2019). *Samen leren, samen werken: van Passend Onderwijs naar Passende Arbeid voor jongeren met een ondersteuningsbehoefte*. HAN University of Applied Sciences.
- Brummel, A., Hendriks, F., Joosten, H., & Jansen, E. (2022). HAN University of Applied Sciences.
- Cook, T., & Hess, E. (2007). What the camera sees and from whose perspective: Fun methodologies for engaging children in enlightening adults. *Childhood*, 14(1), 29-45.
- Engbersen, R., Jansen, T., & Janssens, R. (2022). *Het geheim van de lange relatie: Continuïteit als voorwaarde voor een effectief sociaal domein*. Movisie.
- Freire, P. (2018). *Pedagogy of the oppressed*. Bloomsbury publishing.
- Kaplan, R., & Kaplan, S. (1989). *The Experience of Nature: A Psychological Perspective (1st ed.)*. Cambridge University Press.
- Kaulingfreks, F. (20 april 2023). *Geen participatie maar ruimte voor eigenwijsheid*. Participatielezing 2023. Movisie

- Van Lieshout, F., Jacobs, G., & Cardiff, S. (2017). *Actieonderzoek: De principes voor verandering in zorg en welzijn*. Uitgeverij Koninklijke Van Gorcum.
- Manders, W., Metz, J., & Sonneveld, J. (2017). *Literatuuronderzoek naar peer-to-peer in het jongerenwerk*: Hogeschool van Amsterdam.
- Meuwese, D. (2015). *Projectverslag Minder Pillen Meer Natuur*. Gemeente Ede.
- Migchelbrink, F. (2016). *De kern van participatief actieonderzoek*. Uitgeverij SWP.
- Nussbaum, M. (2012). *Mogelijkheden scheppen*. Ambo Anthos.
- Philips, D. (2011). The Individual and the Social: A Comparative Study of Quality of Life, Social Quality and Human Development Approaches. *International Journal of Social Quality*, 1(1), 71-89.
- Sonneveld, J. (2016). *Talentgericht werken met kwetsbare jongeren: Ontwikkelwerk, erkenningswerk, verbindingswerk*. Uitgeverij Coutinho.
- Notten, N. (2021). *Een gids naar gelijke kansen*. Hogeschool Windesheim.
- Sieckelinck, S., & Kaulingfreks, F. (2022). *Speelruimte voor identiteit: Samenwerken aan veerkrachtige identiteitsvorming van jongeren*. Amsterdam University Press.
- Tilly, C. (2006). *Why? What happens when people give reasons - and why*. Princeton University Press.
- Verharen, L. (2017). *Being There: Samenwerken aan het versterken van Sociale Kwaliteit*. Lectorale Rede. HAN University of Applied Sciences.
- Van 't Veer, J., Wouters, E., Veeger, M., & Van der Lugt, R. (2019). *Ontwerpen voor zorg en welzijn*. Coutinho
- Weijers, F. (2019). *Now we're are talking: Deep Democracy in actie*.

Wienen, B. (2021). *Nieuw kinderrecht: Het recht om te falen*. Hedendaagse kinderarbeid in Nederland en hoe we die afschaffen. Mulock Houwer-lezing.

Wilderink, L. (2020). *Handleiding Photovoice*. Amsterdam Univesitair Medisch Centrum. <http://dx.doi.org/10.13140/RG.2.2.18722.91844>

Wolf, J. (2016). *Krachtwerk: Methodisch werken aan participatie en zelfregie*. Uitgeverij Coutinho.

BIr

BIJLAGE 1

WEEK VAN INCLUSIE

Er zijn er in totaal 13 activiteiten georganiseerd, 12 door HAN en één door externe partner (CNV jongeren). De week had als primair doel om bewustwording te creëren onder studenten en docenten van de HAN; ontmoeting te faciliteren, door diverse partners een podium te bieden rondom het thema inclusie en waar mogelijk verdieping voor mensen die al langer met het thema bezig zijn.

1. Opening Foto-expo en week van inclusie. <https://www.han.nl/artikelen/2022/11/foto-expo-geeft-beeld-van-belevingswereld-jongeren/>
Aantal: Bij de opening waren tussen de 120 en 140 mensen aanwezig. Studenten, docenten, professionals vanuit Plurn, New Rootz, ROC Nijmegen, Rijn IJssel en Gemeente Nijmegen. Daarnaast waren Burgemeester Bruls van Nijmegen, Rob Verhofstad (voorzitter CvB), en diverse academiemanagers van Academie Mens en Maatschappij en academiedirecteur van Academie Organisatie en Ontwikkeling aanwezig.
2. Keynote 'Wat is inclusie' door Robin Smits werkzaam als ervaringsdeskundige bij het Lectoraat Versterken van Sociale Kwaliteit.
3. 6 Workshops
 - Inclusie heeft geen bodem: Centre for Creativity
 - Inclusie komt van beide kanten: Sterkplaats:
 - Opening Silenc 4me
 - Masterclass Inclusie begint bij je zelf: CNV jongeren
 - Theater AanZ
 - Samenwerken aan studentenwelzijn
 - Werken met eigen ervaring: AD ervaringsdeskundigheid:
 - Bedrijvenproject Plurn
 - Dialoogcafé Inclusief onderwijs en werk
4. Markt
Op de Markt stonden de volgende initiatieven:
 - [Lectoraat Ethiek en Verbinding met mensen met een verstandelijke beperking](#)

- **STERKplaats**
- **Leeratelier Jongeren, Inclusie & Participatie (JIP)** van de Werkplaats Sociaal Domein Arnhem en Nijmegen
- **ElanArt**
- **Leergemeenschap Inclusief onderzoek** (Fair Health - Sociaal)
- Services Onderzoek, Onderwijs en Kwaliteit (OOK)
- **HAN Huntu**
- **Gender and Sexuality Alliance (GSA)** (om 14.15 u staan zij op de 'middenstip' om aan iedereen te vertellen over hun netwerk)
- **Studentenkerk**
- **Associate Degree Ervaringsdeskundigheid**
- Services Human Resources
- HAN inclusief
- Bedrijvenproject Pluryn
- **Opleiding Adviseur Inclusie**
- HANd in HANd
- **Lectoraat Arbeid & Gezondheid** en **Lectoraat Arbeidsdeskundigheid**
- Wereldburgerschapsmodel

BIJLAGE 2

VERSLAG WERKBIJEENKOMST

JIP 1

Gastlocatie: ROC Nijmegen

De centrale vraag van Leeratelier JIP is: Hoe kan mogelijk gemaakt worden dat alle jongeren naar wens en vermogen mee kunnen doen in de maatschappij? Tijdens deze bijeenkomst stonden we met de aanwezige partners stil bij de vragen:

- Welke vraagstukken willen we met elkaar binnen JIP oppakken?
- Hoe willen we met elkaar leren en veranderen en wie/wat hebben we daar bij nodig?
- Hoe laten we met elkaar meer jongeren actief deelnemen aan JIP?

OP DE ZEEPKIST

Als aftrap vroegen we gastheer ROC waar zij trots op zijn als het gaat om het vergroten van kansen van jongeren vanuit het perspectief van ROC Nijmegen. Op ROC Nijmegen is er door en voor studenten pedagogiek een studievereniging opgericht. Dit unieke initiatief draagt bij het jezelf trots voelen als mbo'er.

JIP CAFÉ

Onder het genot van koffie, thee en wat lekkers gingen we vervolgens uit elkaar in drie groepen. In twee rondes gingen de tafelgasten in gesprek met de tafeldames en -heren rond een van de drie vragen. De volgende acties werden genoteerd:

- Schakelen en makelen: wat is er al in huis aan expertise in het netwerk van JIP om vragen te beantwoorden die binnen het netwerk spelen? Als reactie hierop is een LinkedIn-groep gestart voor JIP.
- Kijkje in de keuken bij een van de Praktijkleerroutes van RijnIJssel
- Bijeenkomst jongeren voor kennismaking met JIP (onder meer via praktijkleerroutes)

OPBRENGSTEN PER TAFEL

Tafel 1 - Welke vraagstukken willen we met elkaar binnen JIP oppakken?

Aansluiten bij jongeren

- Hoe sluiten we aan bij wat voor jongeren van belang is? Om hen vandaaruit te boeien, (ver)binden en
- motiveren én ondersteunen om naar wens en vermogen mee te kunnen doen in de samenleving)?
- Wat maakt dat jongeren hulp vragen?
- Hoe zorgen we er voor dat zowel de belangen van het systeem als die van jongeren worden belicht?
- Hoe kan de samenwerking tussen partners rondom jongeren worden versterkt?
- Hoe vind je de groep jongeren die buiten beeld is?

Perspectief op werk

- Hoe draag je er aan bij dat jongeren een realistisch perspectief op werk krijgen?
- Hoe stimuleren we verantwoordelijkheidsgevoel voor de kloof tussen onderwijs en werk?
- Hoe speelt ondermijning een rol bij de begeleiding van jongeren naar werk?

Sociaal kapitaal en sociale omgeving

- Hoe vergroten we sociale vaardigheden en het sociaal kapitaal van jongeren? (om polarisatie en kansenongelijkheid te verkleinen en de stap naar werk te faciliteren)
- Welke rol spelen belangrijke anderen (zoals ouders) in het (on)mogelijk maken om naar wens en vermogen mee te kunnen doen in de samenleving?

Zingeving

- Hoe bieden we jongeren die buiten beeld zijn (of dreigen te raken) alternatieve opties/zingeving?

School

- Preventie van schooluitval / vroegtijdige schoolverlaters
- Thuiszitters aanpak

Tafel 2 – Hoe willen we met elkaar leren en veranderen en wie/wat hebben we daar bij nodig?

Hoe?

Ervaringen van en met jongeren

- Leren door verhalen van jongeren op te halen (wat heb je nodig/wat had je nodig gehad?)
- In gesprek gaan met jongeren, waarbij jongeren gezien worden als partner
- ‘Jongerenreis’ met jongeren in kaart brengen
- Betekenisvolle plekken voor jongeren onderzoeken
- Participatief actie-onderzoek doen
- Jongerenwerkers betrekken
- Peer-to-peer: Projecten met jongeren en studenten bijvoorbeeld bij Bindkracht 10

Leren in partnerschap

- Bij elkaar in de keuken kijken
- Goede voorbeelden/casuïstiek delen
- Het is belangrijk dat partners elkaar leren kennen: welke expertise heb je? (zie ook Tafel 1)
- Onderling vertrouwen
- Wensen en behoeftes in kaart brengen: waar zit de energie?
- Doen (samen met het netwerk) en daarbij het resultaat meten (rekening houdend met verschillende
- culturen)
- samen taaie vraagstukken ontrafelen, maar ook ‘spontaan’ leren en in gesprek gaan met elkaar
- Fysiek en flexibel

Met wie?

- jongeren zelf (zie ook Tafel 3), waarbij we de jongeren buiten scholen niet vergeten
- professionals uit verschillende domeinen
- naast professionals ook mensen uit het bedrijfsleven, maar bijvoorbeeld ook politie of justitie

Tafel 3 – Hoe laten we met elkaar meer jongeren actief deelnemen aan JIP?

Dit betekent allereerst JIP bekend maken bij jongeren. Jongeren moeten weten dat we bestaan. Vervolgens jongeren meenemen in het proces. Dit betekent thema's die zij van belang vinden oppakken. Daarnaast ligt de uitdaging in het duurzaam motiveren van jongeren en verbinden aan JIP.

Concreet betekent dit:

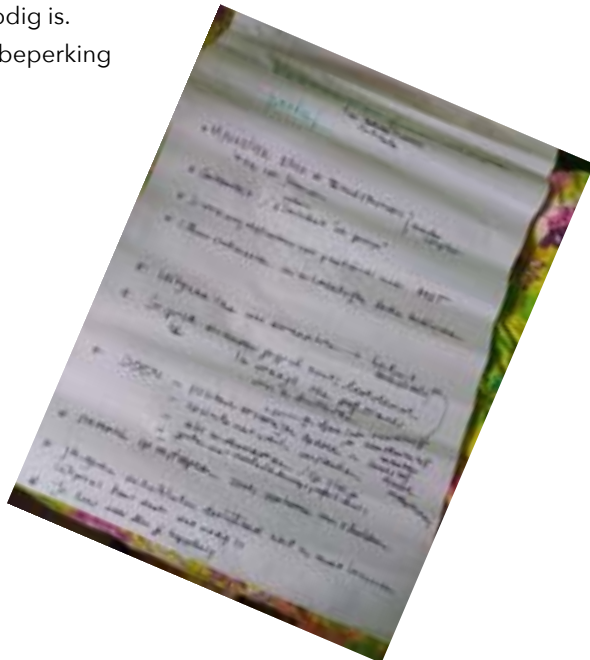
- aansluiten op daar waar jongeren zijn | op bestaande netwerken, zoals de nieuwe studievereniging |
- jongeren STIP; social media, mentorlessen
- netwerk JIP vergroten met professionals die met jongeren bezig zijn
- stageopdrachten | vrije ruimte | afstuderen | ervaringsplek | studentassistentschap om jongeren te
- laten participeren en mee te denken hoe andere jongeren erbij te betrekken
- Bij JIP bijeenkomsten nemen partners allemaal (een aantal) jongere(n) mee
- Laagdrempelige kennismaking (bijeenkomst voor alleen jongeren)

BIJLAGE 3

VERSLAG WERKBIJEENKOMST JIP 2

Vertrouwen opbouwen met jongeren werkt positief. "Tinder consulentenapp"

- Makkelijke door & terugstromen, o.a. ivm financiën. Minder complex!
- Continuïteit/ één externe consulent "als getuige"
- Diverse mogelijkheden voor participatie zoals MDT
- Elkaar ontmoeten en ontmoeten laten bekliven
- Uitgaan wat iemand kan → talentontwikkeling
- Gesprek en ander gesprek zoals beeldend vraagt van professional om meer en beter te luisteren
- DOEN
 - positieve ervaringen opdoen zoals bij sociaal ondernemers
 - sociale netwerken versterken
 - iets ondernemen/op stap
 - spreken met voorbeeld beroepsprofessionals
- Preventie op vastlopen, zoals voorkomen van schulden
- Jongeren ontwikkelen eerlijkheid wat ze niet kunnen uit proces. Komt voort uit wat nodig is.
- Je bent meer dan je beperking

Het perspectief op toekomst begint bij vertrouwen;

- Vertrouwensband tussen de jongere en de ondersteuner
- Maar ook een vertrouwen dat er perspectief is

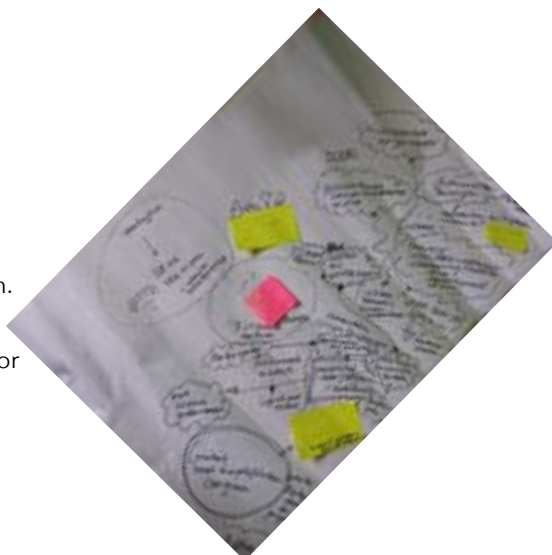
Belangrijk hierbij is:

- Perspectief voor jongeren is een zoektocht. In deze zoektocht gaat het gesprek staat centraal: Waar ben je goed in? Daarnaast: Wat wil je ?
- Naast gesprek is het visualiseren met tekeningen behulpzaam
- DOEN: positieve ervaringen op doen (vanwege een gebrek aan positieve ervaringen en stresssituaties):
 - iets ondernemen, op stap gaan,
 - bezoek bij werkplekken en werknemers spreken, sociale ondernemers
 - dagbesteding bezoeken
- Eigenaarschap bij de jongeren aanspreken
- Rol van het netwerk

In de ondersteuning:

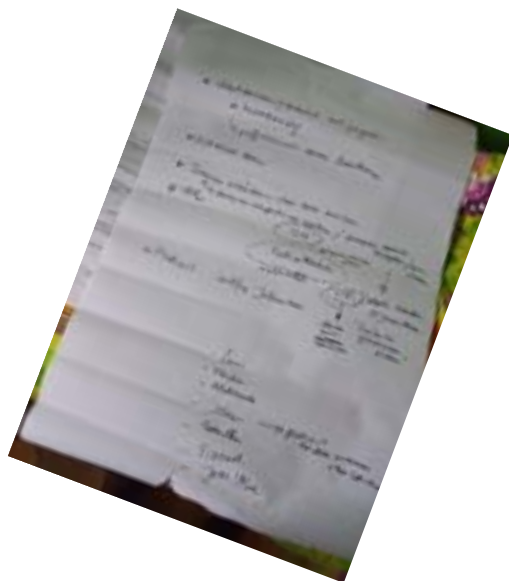
- Aandacht voor de fase van 18 => 21 jaar
- Instrumenten en trainingen in aansluiting op de jongeren en wat er kan
- Analyse leerwerkoverzicht
- Creatief omgaan met de mogelijkheden, over de lijntjes heen kleuren

- Werkervaringsmarkt met jongeren in Binnenjring. Professionals eren luisteren
- Normaal doen
- Banen creëren voor deze mensen, bedrijven die personeel zoeken/ bedrijven bereid krijgen / open staan. Werk anders organiseren. Buiten gebaande paden denken. Vooral door HR mensen (denken vooral binnen bestaande structuren)
- ION en werkgevers service punt
- Meet& Match Werkbedrijf
- Podcast Spotify Jolansbar

Wie wil meedenken over vervolg:

Levi, Micha, Aleksandr, Jolan (podcast is andere manier van contact),
Brendon, Sjoerd, Joos en Alex.

- Gezamenlijk verschillende experts bij elkaar
vervelend om steeds wat anders te horen
- Overdracht verbeteren
- Externe consulent die overal bij betrokken is
 - Doorvragen
 - Helpen uitzoeken
 - Als soort 'getuige'
- Beter luisteren naar jongere wat zijn/haar vraag is
- Beter aansluiten bij talenten
- Wat werkt verschilt per persoon, geen afvinklijst. Deel misschien hetzelfde maar groot deel maatwerk. Je hebt in bepaalde mate stereotypen nodig.

Dit moet tot beter handelen leiden:

- Dus veel meer vragen stellen
- Helpen articuleren van behoefte
- Leren eerlijk te zijn over onmogelijkheden
- Betrokkenheid van A tot Z, je gezien voelen
- Vraag achter de vraag zoeken

De vraag wat heb je nodig niet stellen, dat is een vraag voor de begeleider (eigenlijk antwoord op proces)

- Wie ben je?
- Waar kom je vandaan?
- Waarom doe je dingen zoals je doet?
- Vanuit daar bepalen wat nodig is.

Consulenten tinder

Mogen zeggen wat je wilt/voelt

Kunnen zeggen dat het niet klikt zonder dat de professional zich aangevallen voelt

Netwerk

Niet bevooroordeeld praten

Macht? Als je het hebt over macht geef je ze ook ruimte

18- 18+ Afvinklijstjes voor acties, veel meer laten proberen. Bijv. Krantewijk ook als je beperking hebt. Ervaren wat je wel niet kan.

Commitment van professional (check de podcast van Jolan)

In beeld houden informeel netwerk

Veel hokjes, kennen we elkaar wel? Waar zit visie innovatie binnen participatie of doen we alleen wat kan en mag. Is er behoefte aan kenniscentrum participatie?

Mag een brief ook tekening zijn (met behulp van tekenaar) Ja!!

Terug en door kunnen stromen. Wat zijn werkzame factoren? Financieel makkelijke en lonend om een andere stap te zetten.

100 % loonwaarde biedt beperkte doorgroeimogelijkheden

Werkt de huidige banenafpraak/doelgroepregister voor deze jongeren?

Werk aan basis inkomen.

Continuïteit & tijd

Begeleiding zelfstandig wonen

Begeleider buurtteam

Jongerenwerk

Buurtwerk

Maatschappelijk diensttijd vanuit gemeente

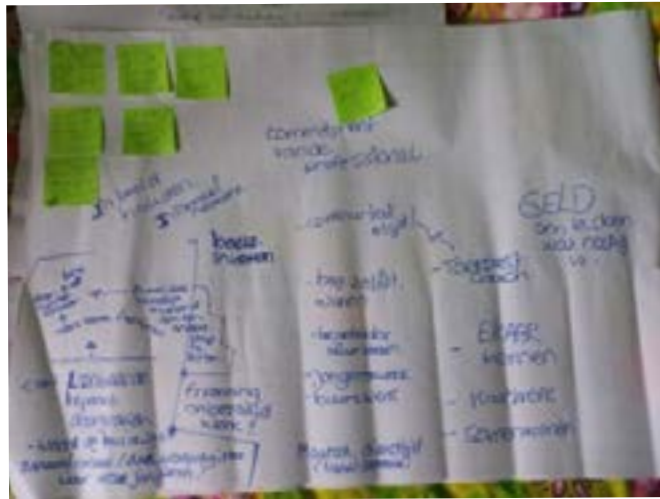
Geld om te doen wat nodig is

Toekomst coach

Elkaar kennen

Maatwerk

Samenwonen (Professionals)

Wens: Meer preventief dan reactief (bijv. vanuit jongerenwerk), bieden van een plek/luisterend oor/netwerk

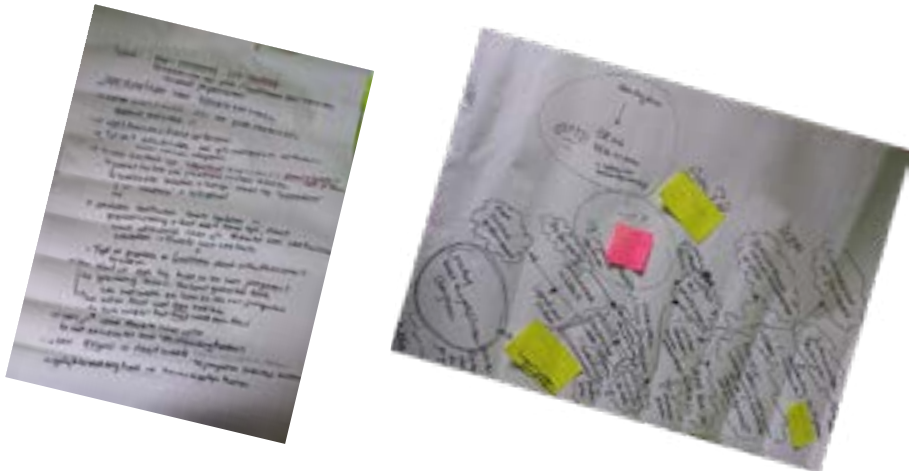
- Versterken sociale netwerken
- Extra aandacht als er geen/nauwelijks netwerk is
- Vertrouwensband opbouwen
- Talentontwikkeling, ook als vertrouwen opbouwen, sociaal netwerk vergroten
- Teveel nadruk op negatieve aspecten + deelaspecten van je leven. Werk beter om positieve insteek te kiezen. Werkwijze waarde van welzijn start bij waardevol ipv probleem. Ook integraal werken is van belang.

Ook andere methoden inzetten, zoals beelden in gespreksvoering, kost eerst meer tijd maar levert uiteindelijk meer op. Kracht van verhalend vertellen. Ruimte geven aan verhalen.

Tijd om gesprek en luisteren door professionals te voeren.

- Hoe sluit je aan bij hier en nu van jongeren?
- Spanning tussen toekomstgerichte blik
- Van netwerk en hier en nu van jongeren
- We weten best wat kan werken en toch werkt het niet voor een deel

- Van ruimte voor . Met aandacht voor ómstandigheden
- Van regels naar maatwerk
- Jongeren serieus nemen
- Gelijkwaardigheid keuzemogelijkheden

Voortraject Brug van 21 over in relatie tot toekomstperspectief
 Waar kunnen jongeren onder de 18 terecht behalve bij jongerencentra.
 Vertrouwen
 Problematiek in kaart gesprek ouders
 Creatief met mogelijkheden omgaan
 Over de lijstjes kleuren vanuit jongere
 Publiek gaan
 Eigenaarschap jongeren Analyse leer/werkoverzicht onderbouwing aanvraag:
 Wat kan? Waar hulp nodig? Wat je wil?
 Doen Bruggenbouwer dingen ondernemen, op stap
 Stress door gebrek aan positieve ervaringen
 Gesprek tekenen
 Bezoek aan dagbesteding
 Instrumenten trainingen aansluiten op jongeren, wat kan er? Realistisch beeld

DANKWOORD

Dit onderzoek was niet mogelijk geweest door de steun en samenwerking met heel veel jongeren en studenten. Jullie hebben mij een inkijkje gegeven in jullie levens; wat een doorzettingsvermogen, talent en kracht. En ook wat hebben we samen plezier gehad!

Dank aan de jongeren van Pluryn, ROC Nijmegen en HAN, New Rootz en Daatlab.

De studenten van de bachelor pedagogiek en toegepaste psychologie, die in hun afstudeerfase mede-onderzoekers waren, wil ik ook bedanken voor hun inzet en creativiteit.

Mijn speciale dank gaat uit naar Robin Smits die als ervaringsdeskundige in alle fasen van dit onderzoek betrokken was en heeft meegedacht.

Ook veel dank aan de jongeren die hebben meegedaan aan de photovoice methode eindigend in een fantastische opening tijdens de week van inclusie. Annemae, Brendon, Joshua, Lars, Micha, Nalo, Ron, Rula, Samrawit en Sanne heel veel dank. Ook Lotte Wolfert die als student deze week mee heeft begeleid en Annelies Smits, fotograaf, die er mede voor hebben gezorgd dat de foto-expositie een succes werd.

Verder wil ik nog mijn begeleidingscommissie bedanken voor de inspirerende bijeenkomsten; Lisbeth Verharen, Marion van Hattum, Mieke Spek en Lineke van Hal en mijn kritische lezers in de laatste fase van dit rapport; Hilde Wierda-de Boer, Annica Brummel en René van Vianen.

**OPEN UP
NEW HAN UNIVERSITY
OF APPLIED SCIENCES
HORIZONS.**